

ingediend op **23** (2022-2023) – Nr. 3
23 november 2023 (2023-2024)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
uitgebracht door Philippe Muyters en Maaïke De Vreese

over het ontwerp van decreet

van de algemene rekening
van de Vlaamse Gemeenschap
en van de rekeningen van de rechtspersonen
onder het gezag van de Vlaamse Regering
voor het begrotingsjaar 2022

Documenten in het dossier:

- 23** (2022-2023) – Nr. 1: Ontwerp van decreet van de algemene rekening
– Nr. 2: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
- 23-A, C, D, O en T** (2022-2023) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichtingen
- 32** (2022-2023) – Nr 1: Rapport kas-, schuld- en waarborgbeheer
- 36** – Nr 1: Rekeningenrapport van het Rekenhof

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie:

Voorzitter: Steven Vandeput.

Vaste leden:

Arnout Coel, Maaike De Vreese, Andries Gryffroy, Philippe Muyters, Steven Vandeput;
Adeline Blancquaert, Anke Van dermeersch, Wim Verheyden;
Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Maurits Vande Reyde;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Veerle Geerinckx, Sarah Smeyers, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele, Paul Van Miert;
Filip Brusselmans, Yves Buysse, Johan Deckmyn;
Stijn De Roo, Sofie Mertens;
Marino Keulen, Gwendolyn Rutten;
Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout;
Thijs Verbeurgt.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Bespreking op 13 juli 2023.....	5
1.	Inleiding	5
2.	Toelichting door Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed.....	6
2.1.	Inleiding	6
2.2.	Fiscaliteit	6
2.3.	De VCO en het BVCO.....	6
2.4.	De BBT Financiën en Begroting.....	7
2.5.	Het geconsolideerd ESR-vorderingensaldo 2022.....	8
2.6.	De schuldevolutie.....	9
3.	Toelichting door raadsheer Vital Put	9
3.1.	Inleiding	9
3.2.	Het globale beeld	10
3.3.	Overzicht voor de federale en deelstaatoverheden	10
3.4.	De algemene rekening	11
3.5.	De bedrijfseconomische rekening	11
4.	Toelichting door Raf Carmeliet, eerste auditeur bij het Rekenhof.....	12
4.1.	De ESR-geconsolideerde rekening	12
4.2.	De evolutie van de geconsolideerde schuld.....	13
4.3.	De begrotingsuitvoering.....	13
5.	Bespreking.....	19
5.1.	Tussenkomst van Philippe Muyters	19
5.2.	Tussenkomst van Peter Van Rompuy	21
5.3.	Tussenkomst van Björn Rzoska.....	21
5.4.	Tussenkomst van Maurits Vande Reyde	22
5.5.	Repliek van Vital Put	22
5.6.	Repliek van Raf Carmeliet	23
5.7.	Tussenkomst van Kris Neven, eerste-auditeur-revisor	24
5.8.	Repliek van minister Matthias Diependaele	24
5.9.	Tweede tussenkomst van Philippe Muyters	25
II.	Bespreking op 3 oktober 2023	26
1.	Inleiding	26
2.	Toelichting door Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.....	26
3.	Bespreking.....	29
3.1.	Tussenkomst van Adeline Blancquaert	29
3.2.	Tussenkomst van Maaïke De Vreese	31
3.3.	Tussenkomst van Ludwig Vandenhove.....	31
3.4.	Tussenkomst van Jeroen Tiebout	32
3.5.	Repliek van minister Zuhail Demir	32

III. Bespreking op 10 oktober 2023	34
1. Inleiding	34
2. Toelichting door Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management	34
3. Bespreking.....	35
3.1. Tussenkomst van Philippe Muyters	35
3.2. Tussenkomst van Björn Rzoska.....	35
IV. Bespreking op 7 november 2023.....	35
1. Inleiding	35
2. Akteneming van de krachtlijnen van de verslagen van de verschillende bevoegde commissies.	35
3. Voortzetting van de bespreking	35
4. Stemming	36
Gebruikte afkortingen	37

Bijlagen: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 13 juli, 3 en 10 oktober en 7 november 2023 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie het ontwerp van de rekening 2022 van de Vlaamse Gemeenschap.

Op 13 juli 2023 besprak de commissie de volgende parlementaire documenten in aanwezigheid van Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed:

- het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23-T/1);
- het rapport over het kas-, schuld- en waarborgbeheer van de Vlaamse Gemeenschap in 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 32/1);
- het rekeningenrapport van het Rekenhof over 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 36/1).

Op 3 oktober 2023 besprak de commissie in aanwezigheid van Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme:

- het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23/1)
- de beleids- en begrotingstoelichting Justitie en Handhaving. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23-O/1).

Op 10 oktober 2023 besprak de commissie de volgende parlementaire documenten in aanwezigheid van Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management:

- het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23-A/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Digitalisering en Facilitair Management. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23 nr. 23-C/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Hogere Entiteiten. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23-D/1).

Op 7 november 2023 nam de commissie in aanwezigheid akte van de verslagen van de andere parlementaire commissies en stemde over het ontwerp van decreet.

De presentaties van minister Matthias Diependaele en het Rekenhof zijn opgenomen als bijlage op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Bespreking op 13 juli 2023

1. Inleiding

Op 13 juli 2023 besprak de commissie het ontwerp van decreet in aanwezigheid van Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, en een afvaardiging van het Rekenhof bestaande uit Vital Put,

raadsheer bij het Rekenhof, Kris Neven, eerste auditeur-revisor, en Raf Carmeliet, eerste auditeur bij het Rekenhof.

Voor de agenda van deze vergadering verwijzen we naar de inleiding van dit verslag.

2. Toelichting door Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed

2.1. Inleiding

Minister *Matthias Diependaele* hoopt ooit een perfect rapport van het Rekenhof te ontvangen over de redactie van de rekening en verzekert dat de regering daarnaar blijft streven.

2.2. Fiscaliteit

De grootste blikvanger op fiscaal gebied is de daling van het verkooprecht op de enige woning, waarvan het tarief verlaagd werd van 6 naar 3 procent. Om de vergroening van het woningbestand te stimuleren werd een verdere tariefverlaging van 5 naar 1 procent doorgevoerd voor ingrijpende energetische renovatie of sloop en heropbouw. Daarbij werd de termijn om de oude woning te verkopen verlengd van een tot twee jaar. Om de verhitte woningmarkt te milderen werd het verkooprecht voor andere woningen dan de enige woning opgetrokken van 10 naar 12 procent. Hierdoor wordt de concurrentie van investeerders ten opzichte van gezinnen die een eerste woning willen verwerven op de woningmarkt ingeperkt.

2.3. De VCO en het BVCO

2.3.1. *Prestatie-geïntegreerd begroten*

De VCO en het BVCO traden in werking op 1 januari 2020. Zoals afgesproken werd, nadat een volledige begrotingscyclus van opmaak, aanpassing en uitvoering was doorgemaakt, een evaluatie uitgevoerd. Die werd aangegrepen om via de begroting te proberen om de burger nog meer waar voor zijn belastingen te geven, om te beginnen door nog meer de focus te leggen op prestatie-geïntegreerd begroten.

Daarvoor is onder meer de Vlaamse Brede Heroverweging geïntroduceerd. De uitvoering van zo'n brede oefening is eenmaal per legislatuur verplicht. Daarnaast verplicht de regering ook om uitgaventoetsingen te doen. Men moet immers zijn beleid voortdurend in vraag durven te stellen. Daarvoor wordt tijd vrijgemaakt door de introductie van de BA light.

2.3.2. *Subsidies*

De conceptnota Subsidies werd ook decretaal in de VCO vertaald. Op 16 juli 2021 werd de conceptnota op de agenda van de Vlaamse Regering geplaatst. De minister is ervan overtuigd dat de Vlaamse Regering met de introductie van een beleids-evaluatie minstens elke vijf jaar de meerwaarde van de subsidies zal nagaan. Hij maakt gewag van een soort vervalddag voor subsidies. Daarnaast werd ook de jaarlijkse controle verscherpt, wat naar zijn overtuiging zal zorgen voor een mentaliteitswijziging op termijn.

Hij kan op de subsidies natuurlijk lang doorgaan, maar beperkt zich in zijn snelle overzicht tot de volgende twee doorgevoerde maatregelen. Er wordt gestopt met retroactief subsidiëren – wat immers geen zin heeft –, en ook de dubbele subsidiëring wordt aangepakt.

2.3.3. *Introductie van de uitgavennorm*

Een andere grote verandering die is opgenomen in de nieuwe VCO is de uitgavennorm. Ook die is decretaal verankerd en voor de eerste keer in kaart gebracht bij de meerjarenbegroting die in oktober is ingediend en voorgesteld in het Vlaams Parlement.

2.3.4. *Lancering subsidieregister*

Daarnaast is ook het subsidieregister gelanceerd in 2022. Het is ondertussen bekend en de meerwaarde ervan wordt niet in vraag gesteld. Beleidsmatig zijn serieuze stappen voorwaarts gezet, concludeert de minister.

2.3.5. *Boekhouding*

Omdat, wat de boekhouding betreft, dit ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2022 door het Rekenhof zal worden toegelicht, wil hij zich focussen op enkele concrete verbeteringen die door de administratie in overleg met het Rekenhof zijn doorgevoerd.

Hij wil daarbij inzichtelijk maken welke stappen voorwaarts gezet worden, jaar na jaar. Het Rekenhof heeft nog vragen en opmerkingen om de rekeningaflegging te verbeteren. Over de meeste zaken is men het eens en die zullen jaar na jaar verbeteren, verzekert hij. Over sommige zaken is nog verder overleg nodig, maar men deelt de doelstelling om inzichtelijke begrotingen en rekeningen af te leveren, die het parlement in staat stellen de prestaties van het Vlaams begrotingsbeleid accurater te controleren.

2.4. De BBT Financiën en Begroting

De minister wil niet de hele BBT overlopen, maar geeft wel enkele belangrijke punten mee. Logischerwijs zijn de meeste al uitvoerig besproken tijdens vorige commissievergaderingen en hebben de leden daarover al vragen gesteld.

2.4.1. *Oprichting schuldcomité*

Dat hij belang hecht aan externe expertise en wetenschappelijke onderbouwing komt tot uiting in de oprichting van het schuldcomité, waarin academici en mensen uit de praktijk hun ervaring delen met betrekking tot het optimaal beheren van de schuld. Het initiatief om met die mensen te praten, laat hij over aan de commissie.

2.4.2. *Uitvoering jobbonus*

Daarnaast is hij blij dat hij kan meewerken aan het overstijgen van de verkokering. Zo is de uitbetaling van de jobbonus voor rekening van VLABEL.

2.4.3. *Positionering stabiliteits- en groeipact*

Evenzeer wil de Vlaamse Regering kunnen tonen dat ze met één stem kan spreken als het over het belang van gezonde overheidsfinanciën gaat. Daarom heeft hij het initiatief genomen om met een gezamenlijk standpunt naar het overleg met het federale niveau en Europa te kunnen gaan met betrekking tot het stabiliteits- en groeipact.

2.4.4. Digitaliseringsprocessen

Sterke rapportering en gebruiksgemak zijn vandaag onontbeerlijk voor een efficiënte overheid. Daarom zijn in 2022 belangrijke initiatieven gestart om de volgende jaren grote stappen vooruit te kunnen blijven zetten.

Zo is met KRAB ondertussen een operationele tool ontwikkeld die overkoepelend de adviezen van IF en de begrotingsakkoorden registreert. Op die manier heeft men de flow van aanvraag tot advisering qua gebruiksgemak en opvolging een stuk efficiënter gemaakt. Het KRAB-systeem zal kunnen worden gekoppeld aan de BCT, wat ervoor zal zorgen dat alle begrotings- en boekhoudinformatie aan elkaar kan worden gelinkt.

Er is gestart met de projectstructuur rond het nieuwe OraFin. Dat de Vlaamse overheid nood heeft aan een nieuw financieel systeem is ondertussen duidelijk. Dat zal enkele jaren vergen, maar de minister is ervan overtuigd dat de regering met de start van het project de eerste aanzet heeft gegeven om in de toekomst efficiënter te kunnen boekhouden en beter en transparanter te rapporteren.

2.5. Het geconsolideerd ESR-vorderingensaldo 2022

Als men kijkt naar de cijfers van 2022, is er een groot verschil tussen de begrote cijfers en de uitvoering. Qua begrotingsdoelstelling doet de regering het maar liefst 1,5 miljard euro beter dan oorspronkelijk werd begroot. De minister herinnert er daarbij aan dat hij, anders dan de Federale Regering, bij de voorstelling van de begrotingsuitvoering enkele maanden geleden niet gezegd heeft dat de betere uitvoering een fantastisch resultaat was en dankzij beleid tot stand is gekomen, maar toegelicht heeft dat een aantal eenmalige meevallers het resultaat gunstig hebben beïnvloed.

Meer bepaald heeft hij toen de hogere ontvangsten bij de rechtspersonen en DAB's geduid, en heeft hij vermeld dat de provisies voor de coronacrisis en Oekraïne niet volledig nodig waren.

Bij het ontwerp van decreet ligt de definitieve eindafrekening voor. De afwijkingen van de eerder gepubliceerde voorlopige resultaten sinds 15 februari 2023 zijn punten die toen nog onbekend waren en die men dus toen nog niet kon opnemen in de cijfers, onderstreept hij.

Zo hebben de vaccinatiecentra subsidies gekregen om personeel in dienst te nemen. Bij de analyse van de facturen is gebleken dat er een serieus overschot is. De te veel betaalde subsidies moeten worden teruggevorderd. Omdat de facturen op het jaar 2022 slaan, moeten de kosten van de vaccinatiecentra die worden toegerekend aan 2022, worden verminderd.

Ook bij de jobbonus was er nog onduidelijkheid hoeveel die exact zou kosten. Daarom is op het einde van het jaar een soort voorziening geboekt zodat de kosten van de jobbonus, die nog zou worden uitbetaald in 2023 maar aan te rekenen valt in 2022, voor het juiste jaar zouden kunnen worden aangerekend. Bij de afrekening van alle uitbetalingen is gebleken dat er een aanzienlijk overschot was.

Doordat die informatie pas bekend was na indiening van de jaarrekening en de boekhouding nu eenmaal al afgesloten was, kon men die niet meer wijzigen. Ze is alleen extracomptabel meegenomen in het resultaat van de Vlaamse overheid. Dat is overigens niet uitzonderlijk. Bij elke subsidie die wordt verstrekt, wordt immers gevraagd om meestal in het eerste kwartaal de facturen binnen te brengen zodat de afrekening kan worden gemaakt. Dit jaar zijn het uitzonderlijk hoge bedragen, waardoor zij een aanzienlijke impact hebben, in tegenstelling tot andere jaren.

In het kader van de 'single audit' zal de minister de afsprakennota op de regering brengen waarin hij alle betrokkenen in het kader van de controle van de boekhouding (het Rekenhof, het Instituut der Bedrijfsrevisoren, het Departement Financiën en Begroting) vraagt om daar aandacht voor te hebben, zodat dergelijke grote afwijkingen vroeger zouden worden ontdekt.

Ook het extracomptabel corrigeren van dergelijke late informatie is een standaardpraktijk. De Vlaamse overheid kiest ervoor om op tijd haar jaarrekening neer te leggen, zodat uit de uitvoering van het voorgaande jaar beleidsmatige lessen kunnen worden getrokken, maar dat betekent wel dat men dergelijke laattijdige informatie extracomptabel moet verwerken.

2.6. Schuldevolutie

De minister gaat nader in op de schuld, en begint daarbij met de uitgifte van alle langlopende obligaties in 2022 en 2023 tot nu toe (dia 7). Bekend, maar daarom niet minder opvallend, is de evolutie van de rentevoeten. De eerste obligatie die is uitgegeven in 2022 was de EIB-tranche 1 aan een rentevoet van 1,4 procent op maar liefst veertig jaar.

Als men dat vergelijkt met de laatste uitgifte, waar 3,35 procent wordt betaald op tien jaar, dan is dat een goed voorbeeld van de renteschok die we hebben gekend in 2022 en die vermoedelijk nog een tijdje zal aanhouden door de hardnekkige kerninflatie. Het is zonder meer duidelijk dat men zal moeten terugkeren naar een gezond financieel beleid en de begrotingstekorten zal moeten wegwerken.

Zijn volgende tabel (dia 8) bevat de kerncijfers van de schuld, waarbij te onthouden is dat met de gestegen rente, de terugkeer naar een evenwichtigere verdeling tussen vaste en vlottende rentevoeten wordt aanbevolen door het schuldcomité. Aangeraden wordt om na verloop van tijd te streven naar 80/20. Verder ziet men de verkorting van de gemiddelde resterende looptijd naar veertien jaar, terwijl het aandeel van de leningen aan een vlottende rentevoet stijgt naar 11,6 procent.

Dia 9 geeft een overzicht van de evolutie van de geconsolideerde schuld van de Vlaamse Gemeenschap voor de periode 2020-2022, een evolutie die deze commissie genoegzaam bekend is. Het cijfer eind 2022 bedraagt bijna 36,5 miljard euro.

Tot slot presenteert hij nog een tabel met een overzicht van de bijdragen tot de totale Belgische geconsolideerde brutoschuld 2020-2022 (dia 10). In verhouding lijkt de Vlaamse positie mee te vallen, maar ook Vlaanderen heeft zijn schuld moeten laten oplopen om in te grijpen in de twee crisissen die zich hebben voorgedaan, en burgers en bedrijven daarin te ondersteunen. Dat betekent niet dat niet teruggestuurd moet worden naar een gezond financieel beleid, ook door de andere entiteiten, want de evolutie is zorgwekkend.

3. Toelichting door raadsheer Vital Put

3.1. Inleiding

Raadsheer *Vital Put* wijst er bij het begin van zijn toelichting op dat het volgende rekeningenrapport op 30 juni volgend jaar wordt gepubliceerd, dus na de verkiezingen, waardoor het voorliggende het laatste is dat met deze commissie voor Financiën en Begroting wordt besproken.

Deze keer geeft hij geen introductie met uitleg over de verschillende soorten van boekhoudingen, maar gaat hij meteen naar de resultaten van de audit.

3.2. Het globale beeld

Vital Put begint met een globaal beeld. De algemene rekening, linksboven op het schema dat hij daarbij toont op dia 4 van de presentatie van het Rekenhof, wordt gevormd door de rekeningen van de ministeries en de DAB's en IVA's die eronder ressorteren.

Voor de uitvoeringsrekening van de begroting en voor de ESR-rekening op niveau van de algemene rekening heeft het Rekenhof een voorbehoud geformuleerd op een drietal punten. Vorig jaar was er wel een goedkeuring, terwijl er nu een aantal kleinere afwijkingen zijn, die men weliswaar gecorrigeerd heeft op geconsolideerd niveau, waar het Rekenhof dan wel zijn goedkeuring aan heeft verleend. Voor de bedrijfseconomische rekening heeft het hof net als vorig jaar een onthouding geformuleerd.

De rekeningen van de Vlaamse rechtspersonen, rechtsboven in het schema, worden niet door het Rekenhof gecertificeerd, maar door een bedrijfsrevisor. Om dubbel werk te vermijden werkt het Rekenhof, binnen het kader van de single audit, daarmee samen. Er is een jaarlijks protocol van samenwerking. De oordelen van de bedrijfsrevisoren vindt men in een bijlage van het rekeningenrapport. De meeste instellingen kregen een oordeel zonder voorbehoud, dus een goedkeuring. Een zevental rechtspersonen kregen een voorbehoud. Voor een veertiental kleinere instellingen ontbraken de rekeningen.

De algemene rekeningen worden met de rekeningen van de Vlaamse rechtspersonen samengevoegd in een ESR-geconsolideerde rekening. Die is door het Rekenhof goedgekeurd zonder voorbehoud

3.3. Overzicht voor de federale en deelstaatoverheden

De raadsheer herinnert eraan dat het Rekenhof niet alleen de Vlaamse overheid controleert, maar alle bestuursniveaus, behalve het gemeentelijke. Het Rekenhof heeft dus een overzicht van het geheel, op grond waarvan Vital Put een vergelijking kan maken met de andere bestuursniveaus die men controleert. Die is weergegeven in een tabel op dia 5.

Hij wijst daarbij op twee aandachtspunten. Voor Vlaanderen gaat het om de rekening van 2022, voor de andere bestuursniveaus kan hij alleen vergelijken met het oordeel over de rekeningen 2021 omdat die pas in oktober worden gecertificeerd, zoals voorzien in hun regelgeving. Verder verschilt ook het object van de certificering naargelang het bestuursniveau.

Zo controleert men voor het federale niveau de geconsolideerde jaarrekening (ministeries en openbare instellingen), evenwel zonder de sociale zekerheid, die pas vanaf 2025 gecertificeerd wordt. Op dat niveau heeft het Rekenhof een onthouding gegeven. Voor de Duitstalige Gemeenschap certificeert het de jaarrekening van het algemeen bestuur en een aantal instellingen. Het resultaat ziet men in de derde kolom.

De raadsheer verwijst voor meer gedetailleerde informatie naar de rekeningenrapporten per bestuursniveau op de website van het Rekenhof.

Elk bestuursniveau is bezig met een traject naar een meer betrouwbare, volledige boekhouding. Vlaanderen heeft al een lang traject afgelegd. Het aantal verbeteringen

dat het nog moet realiseren om te komen tot een goedkeuring, is niet groot. Het resterende lijstje is zeer overzichtelijk en haalbaar, verzekert de spreker.

3.4. De algemene rekening

Daarop zoomt hij in op de algemene rekening, en begint hij met de uitvoeringsrekening en de ESR-rekening. Het Rekenhof maakt voorbehoud op drie punten. Twee gaan erover dat er in werkelijkheid minder uitgaven waren dan wat in de boekhouding is opgenomen. Het derde betreft een aantal uitgaven die behoren tot 2022, maar zijn doorgeschoven naar 2023. Die afwijkingen heeft men wel gecorrigeerd in de geconsolideerde rekening.

3.5. De bedrijfseconomische rekening

Vervolgens gaat hij in op de bedrijfseconomische rekening, waarvoor het Rekenhof, zoals vorig jaar, een onthouding geeft. In het zwart op de bijbehorende dia 7 staan de zaken die men ook de voorbije jaren heeft geschreven, in het blauw staan de gene die er dit jaar zijn bij gekomen.

Het eerste punt daarvan wordt gevormd door de werken van burgerlijke bouwkunde (bruggen, wegen), die zijn geherwaardeerd vanaf 2019. Probleem is dat er onzekerheden zijn door onduidelijk eigenaarschap en het ontbreken van een consistente berekeningswijze. Positief is wel dat de zeesluizen vanaf 2022 opnieuw zijn ingeboekt op de balans, zij het met dezelfde gebreken. Vanwege de omvang van het betrokken bedrag (bijna de helft van het balanstotaal) leidt de onzekerheid tot een onthouding. Er is nog werk aan een eenvormige, consistente waardering, besluit de raadsheer.

Ook terreinen en gebouwen werden in 2019 geherwaardeerd. Voor ongeveer 10 procent van de terreinen en 60 procent van de gebouwen is nog geen waarde bepaald. Dit resulteert in een onderraming.

Op de rapportering over de buitenbalansverplichtingen in de toelichting komt hij nog terug.

Het vierde punt wordt gevormd door het kunstpatrimonium. Positief is dat het dit jaar is ingeboekt op de balans voor een bedrag van 1,4 miljard euro. Toch blijven er onzekerheden over dit bedrag. Uit onderzoek blijkt dat heel wat waarderingen voor de kunstcollectie van het KMSKA verouderd zijn (meer dan twintig jaar oud), waardoor ze niet de actuele waarde reflecteren. Andere collecties, zoals die van het kasteel van Gaasbeek, ontbreken nog.

Vervolgens gaat hij nader in op de drie componenten van de bedrijfseconomische rekening: de balans, de resultatenrekening en de toelichting. De balans geeft het vermogen weer, de bezittingen en schulden op 31 december 2022 (dia 8). De belangrijkste vaststelling is een stijging van het balanstotaal met 7 miljard euro. Op het actief van de balans ziet men de stijging van de materiële vaste activa door het inboeken van de zeesluizen en de kunstwerken van het KMSKA, en de herwaardering van wegen en fietspaden. Daarnaast is er de jaarlijkse herwaardering van de financiële vaste activa zoals de participaties. Verder vermeldt hij de stijging van de vorderingen op meer dan één jaar door vooral leningen voor sociale huisvesting.

Aan de passiefzijde van de balans komt dat tot uiting in een stijging van de herwaarderingsmeerwaarden (zeesluizen) en in een toename van de schuld door de opname van bijkomende leningen om het begrotingstekort te dekken.

Dia 9 illustreert de resultatenrekening. Dit jaar is er bedrijfseconomisch een positief resultaat van ruim 1 miljard euro. Dat is in belangrijke mate te danken aan een eenmalige opbrengst door het inboeken van de zeesluizen en de kunstwerken van het KMSKA (in de tabel op de rij van de 'niet-recurrente bedrijfsopbrengsten'). De Vlaamse overheid is daarover ook heel transparant in haar jaarverslag.

Derde element van de bedrijfseconomische rekening is de toelichting, waarbij hij meer bepaald ingaat op de rubriek 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'. De bedoeling is dat daarin een opsomming wordt opgenomen van engagementen van de Vlaamse overheid die een invloed kunnen hebben op de toekomstige financiële situatie, maar niet in de jaarrekening staan. Dat is een stuk latente schuld die minder zichtbaar is, maar het gaat evenzeer om latente rechten, zoals bijvoorbeeld het recht op terugbetaling van de inhouding die in 2014 ten onrechte is gebeurd door de federale overheid.

Over al deze zaken wordt gerapporteerd in diverse kwaliteitsvolle rapporten, maar wat ontbreekt is een synthese van een tot twee pagina's, die aan parlementsleden een overzicht biedt van het geheel. Enkele jaren geleden was de rubriek nog blanco, de vorige regeringen hebben er nooit informatie in opgenomen. Minister Matthias Diependaele is begonnen met dergelijke informatie op te nemen over de gewest-waarborgen. Dit jaar zijn daar nog een reeks zaken aan toegevoegd, zoals men ziet op dia 10. Dat is een verbetering, erkent de raadsheer, maar men is er nog niet. Om een goed inzicht te hebben in wat opgenomen zou moeten worden, heeft het hof zelf een onderzoek uitgevoerd om de engagementen van de Vlaamse overheid na te gaan. Zijn collega gaat daar nog verder op in.

4. Toelichting door Raf Carmeliet, eerste auditeur bij het Rekenhof

4.1. De ESR-geconsolideerde rekening

Raf Carmeliet bespreekt de ESR-geconsolideerde rekening, waarin de gehele Vlaamse overheid zit vervat. Daardoor geeft deze rekening het beste beeld. Hij bevestigt dat het Rekenhof er een goedkeurende verklaring bij heeft gegeven. De aangelegenheden die aanleiding waren tot een voorbehoud bij de algemene rekening van de ministeries werden immers gecorrigeerd op dit niveau. De cijfers van de geconsolideerde rekening geven een getrouw beeld volgens het Rekenhof.

Zijn eerste tabel (dia 11) geeft daarvan een samenvatting en toont de opbouw van het vorderingensaldo. Zoals bekend vertrekt men van de cijfers van de algemene rekening, waaraan die van de rechtspersonen worden toegevoegd, gevolgd door een eliminatie van ESR8- en ESR9-verrichtingen. Zo komt men tot het vorderingensaldo. Tot slot gebeuren er nog enkele extracomptabele correcties om aange-rekende bedragen in overeenstemming te brengen met de ESR-aanrekeningsregels. Het betreft bijvoorbeeld de correctie voor groenestroomcertificaten.

Wat dat laatste betreft, kan men in het rapport van het Rekenhof lezen dat de correctie ondergewaardeerd is: zij zou volgens de onderbouwing 96 miljoen euro moeten bedragen in plaats van 14,8 miljoen euro, waardoor het vorderingensaldo onder de psychologische drempel van min 2 miljard euro zou zijn gekomen, zij het ook niet meer dan dat.

De consolidatiekring is vrijwel ongewijzigd gebleven ten opzichte van het vorige boekjaar. Er kwam één rechtspersoon bij, PMV Corporate Loans, terwijl Excico Group NV verdween. Het Vlaams Datanutsbedrijf, dat pas eind 2022 werd opgericht, heeft nog geen ESR-rekening opgesteld. Er is alleen voor een kwart een volstorting van het beginkapitaal gebeurd. Aangezien het om een interne verrichting gaat binnen de Vlaamse overheid, heeft die geen impact op het vorderingensaldo.

De eerste auditeur bevestigt dat het vorderingensaldo veel beter is dan het geraamde of begrote tekort van 3,9 miljard euro. De positieve afwijking kan, zoals de minister ook zei, hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de onderbenutting van de relancekredieten, de positieve afrekening van de subsidies aan de vaccinaties centra en aan de vaststelling dat de coronamiddelen (344,5 miljoen euro) en de Oekraïnemiddelen (91,8 miljoen euro) niet volledig aangewend moesten worden in 2022. Daarnaast waren er ook bij de rechtspersonen enkele belangrijke minderuitgaven, bijvoorbeeld bij het Fonds voor Innoveren en Ondernemen en bij het VAPH.

4.2. De evolutie van de geconsolideerde schuld

Dia 12 bevat een grafiek met de evolutie van de geconsolideerde schuld. Hij is gebaseerd op de schuldsituatie zoals gerapporteerd in het rapport van de Vlaamse Regering over het kas-, schuld- en waarborgbeheer. De schuld steeg eind 2022 tot 36,5 miljard euro. De stijging is 2,5 miljard euro minder sterk dan begroot.

Als men kijkt naar de schuldnorm die de Vlaamse Regering in 2016 heeft vooropgesteld, zou, om een gunstige rating te behouden, de geconsolideerde schuld, met uitzondering van de ziekenhuisfinanciering, maximaal 65 procent van de lopende ontvangsten bedragen. In 2022 is de geconsolideerde schuld verder gestegen, maar doordat ook de lopende ontvangsten stegen, werd de stijging van de ratio getemperd. Zij is geëindigd op 63,6 procent.

Het aandeel van de directe schuld in de totale schuld neemt elk jaar toe. Vlaanderen maakt immers steeds meer gebruik van centrale financiering, waarbij de eerste auditeur de VMSW, het Vlaams Woningfonds, School Invest en Lantis vermeldt. De directe schuld vertegenwoordigt daardoor intussen 53 procent van de totale schuld.

De Vlaamse Regering gebruikt daarnaast nog een tweede indicator om de schuldpositie te beoordelen, namelijk het streven naar een positieve nettoactiefpositie. Daarvoor zijn nog geen gegevens voor 2022 beschikbaar, maar de berekening voor 2021 kwam al uit op een negatief nettoactief van 5 miljard euro, en zal in 2022 verder gedaald zijn. De Vlaamse Regering gaat daarbij voorzichtig te werk en brengt alleen de vermarktbare activa in rekening, maar anderzijds is een negatieve positie volgens sommige auteurs een mogelijke voorspeller van een begrotingscrisis. Behoedzaamheid bij de interpretatie van die indicator is aangewezen, besluit hij.

4.3. De begrotingsuitvoering

Het volgende deel van de presentatie wordt gevormd door de begrotingsuitvoering. Tot hiertoe werd een overzicht gegeven van de resultaten van de financiële audit van het Rekenhof, besprak men de opmerkingen bij de algemene rekening, bij de geconsolideerde rekening en hoe die zijn vertaald in de certificeringsverslagen van het Rekenhof. In het laatste deel, dat men terugvindt in hoofdstuk 4 van het rekeningenrapport, wordt duiding gegeven bij de begrotingsuitvoering. Het Rekenhof gaat daarbij in op de informatiekwaliteit van de beleids- en begrotingstoelichting, op de overdrachten van beleidskredieten, op de impact van de COVID-19-pandemie, en tot slot op de budgettaire risico's voor de Vlaamse overheid.

4.3.1. De BBT's

Met de publicatie van de beleids- en begrotingstoelichtingen heeft de Vlaamse Regering een belangrijke stap vooruitgezet in de richting van een prestatiebegroting. Zoals de BBT bij de initiële begroting uitleg geeft over het geplande beleid, zou de BBT bij uitvoering uitleg moeten geven over het uitgevoerde beleid. De spreker toont daarbij dia 14 met een schets van de historiek. In de huidige legislatuur werd gestart met de koppeling van de strategische en operationele beleidsdoelstellingen aan de ISE-structuur. Tegen het einde van de huidige legislatuur zouden ook

kwalitatieve en relevante indicatoren uitgewerkt worden om de beoogde resultaten te kunnen toetsen aan de prestaties in de praktijk. Dergelijke prestatie-informatie moet toelaten om in de volgende legislatuur (fase 3) te komen tot een volwaardige prestatie-geïnformeerde begroting.

Het Rekenhof heeft de BBT's bij uitvoering voor de rekening 2022 pas op 15 mei 2023 ontvangen, wat redelijk laat is voor een grondige evaluatie. Het Rekenhof heeft dan ook een afzonderlijk diepgaander onderzoek gepland naar de ontwikkeling en de kwaliteit van de BBT-rapportering annex prestatiebegroting. Daarin zal het uitgebreid nagaan hoever het staat met de implementatie van de Vlaamse prestatiebegroting en welke verbeterpunten er zijn, kondigt hij aan.

De bevindingen van de evaluatie door het Rekenhof zijn gebaseerd op een gestandaardiseerde vragenlijst op hoofdlijnen voor de medewerkers van het Rekenhof (dia 15). De kwaliteit van de BBT blijkt redelijk tot goed. Dat houdt in dat de instructies 2022 in grote lijnen zijn nageleefd. De spreker onderstreept daarbij dat de evaluatie is gebeurd op basis van de huidige instructies, niet op basis van een optimale prestatiebegroting. Ten opzichte van vorig jaar is de kwaliteit gelijk gebleven, en in een paar gevallen verbeterd wat de naleving van vormvereisten betreft. Van dat laatste toont hij een lijst: een samenvatting van de beleidsinitiatieven van het afgelopen jaar, een vergelijking van krediet en uitvoering, en een duiding van onder- of overbenutting.

De kwaliteit was niet altijd goed. Zo is bij het beleidsdomein EWI bijvoorbeeld geen begrotingsinformatie opgenomen over Gigarant, de PMV-groep, de LRM-groep of VITO, hoewel die entiteiten een belangrijke rol spelen in de beleidsuitvoering van het beleidsdomein EWI.

Een algemene vaststelling in verband met het relanceplan is dat de Vlaamse Regering het mogelijk noch wenselijk vond om de financiële rapportering over de 22 hervormingsprojecten te integreren in de voortgangsrapportering over het relanceplan Vlaamse Veerkracht. Zij stelde dat zij die toelichting zou geven in de BBT-begrotingsuitvoering. Het Rekenhof stelt vast dat de toelichting ook in die BBT-begrotingsuitvoering 2022 veelal achterwege blijft. Alleen de beleidsdomeinen Omgeving en KBBJ verstrekken meestal een redelijke stand van zaken over hun zeven hervormingsprojecten, maar de andere beleidsdomeinen hebben daarover nauwelijks of niet gerapporteerd. Zo bevat de BBT van het beleidsdomein EWI helemaal geen informatie over de negen hervormingsprojecten die binnen dat beleidsdomein worden gerealiseerd.

Het verplichte gebruik van beleidsindicatoren vanaf de begroting 2024 wordt een volgende opstap naar een volwaardige prestatiebegroting. Dat zal nog een belangrijke inspanning vergen, waarschuwt de auditeur.

4.3.2. *Kredietoverdrachten tussen de begrotingsjaren*

In vorige rekeningenrapporten had het Rekenhof al aandacht voor de overdrachten tussen begrotingsjaren. Overdrachtsbepalingen droegen eind 2022 opnieuw 1,6 miljard euro vastleggingskredieten naar 2023 over, wat wel 2 miljard euro minder is dan eind 2021 (dia 16). De belangrijkste oorzaak van de daling is het wegvallen van de overdracht van de relanceprovisie, die eind 2021 nog 2,6 miljard euro bedroeg. De grootste overdracht situeerde zich in de beleidsdomeinen Financiën en Begroting (561 miljoen euro), Mobiliteit en Openbare Werken (ruim 512 miljoen euro) en Omgeving (ruim 371 miljoen euro).

Men ziet op dia 16 dat het hoofdzakelijk provisionele vastleggingskredieten zijn die worden overgedragen naar 2023. Als voorbeelden vermeldt hij de provisie voor de Programmatische Aanpak Stikstof, die in 2022 nauwelijks nodig was, als gevolg waarvan een bedrag van 324 miljoen euro werd overgedragen naar 2023. Ook de klimaatprovisie bleef onderbenut in 2022, met als gevolg een grote overdracht naar het volgende jaar. De provisie is voorzien als voorzorgsmaatregel en om het kastekort tijdelijk op te vangen buiten het Klimaatfonds, met een geraamde beleidsruimte bij de begrotingsaanpassing 2022 van 213,4 miljoen euro voor nieuwe klimaatmaatregelen, energiefondstoelagen en internationale klimaatfinanciering. De aanwending van de provisie bleef in 2022 beperkt tot amper 34 miljoen euro, voornamelijk doordat de twee herverdelingsrondes beperkt waren tot wat de begunstigde entiteiten in 2022 zelf konden besteden. Daarnaast werden ook de Vlaamse bijdragen in de internationale klimaatfinanciering (14 miljoen euro) in 2022 aangerekend op het saldo van het Klimaatfonds en niet op de provisie.

Dia 17 toont dat daarbovenop de overdracht van beleidskredieten via begrotingsfondsen komt, in dit geval ter waarde van 658 miljoen euro. Het Rekenhof concludeert dat elk jaar opnieuw begrotingsfondsen en overdrachtsbepalingen, in afwijking van het eenjarigheidsbeginsel van de begroting, een belangrijk deel van de kredieten van de uitgavenbegroting overdragen naar het volgende jaar. De voor het begrotingsjaar 2022 goedgekeurde vastleggingskredieten bedroegen 55,4 miljard euro. Daar kwam nog 4,4 miljard euro aan uit 2021 overgedragen kredieten bij via overdrachtsbepalingen of fondsen. Dat komt neer op 7,9 procent van de goedgekeurde kredieten. Vooral door het uitdoven van de relanceprovisie daalden de naar 2023 overgedragen vastleggingskredieten sterk in vergelijking met vorig jaar. Eind 2022 wordt nog 2,2 miljard euro aan vastleggingskredieten overgedragen.

4.3.3. *Coronaprovisies*

Dia 18 vergelijkt de coronaprovisies in 2021 en 2022. Men ziet een onderbenutting in beide jaren. De herverdeling in dat laatste jaar bedroeg 443,7 miljoen euro, wat resulteerde in een onderbenutting van ruim 256 miljoen euro. De auditeur waarschuwt daarbij dat men de term onderbenutting niet mag begrijpen als slechte beleidsuitvoering. Het gaat immers om provisie die worden aangelegd in een tijd van grote onzekerheid.

In totaal rekende het ministerie ruim 523 miljoen euro uitgaven aan op coronagerelateerde programma's. Het verschil met de genoemde herverdeling van 443,7 miljoen euro wordt verklaard door het gebruik van andere kredieten dan die uit de provisie. Bijna de helft van de middelen werd uitgegeven bij het beleidsdomein WVG (ruim 231 miljoen euro). In het totale bedrag aan corona-uitgaven zit ook ruim 167 miljoen euro aan kredietverstrekkingen in de vorm van overbruggingsleningen die worden toegekend door EWI, maar geen impact hebben op het vorderingensaldo. Het Rekenhof merkt op dat er geen rechtstreekse band met de coronapandemie meer is aangezien de leningen ook ondersteuning bieden voor ondernemingen met liquiditeitsproblemen ten gevolge van de Oekraïne-crisis of de energiecrisis.

4.3.4. *Expliciete en impliciete engagementen of verplichtingen*

De rekeningaflegging is het moment waarop de Vlaamse overheid jaarlijks rapporteert over de uitvoering van haar beleid. Zij biedt zowel inzicht in de uitvoering van de begroting en van haar beleid, als in de evolutie van het vermogen. Bovendien wordt in het Europese begrotingskader het vorderingensaldo samengesteld, waaruit blijkt of er een overschot dan wel een tekort is waarvoor men middelen moet lenen. Men krijgt dus veel informatie, ook over de schuldpositie, waarover apart gerapporteerd wordt in het kas-, schuld- en waarborgbeheerrapport.

Toch wil het Rekenhof wijzen op enkele belangrijke beperkingen (dia's 19 tot en met 27). Heel wat engagementen of verplichtingen die de Vlaamse Regering heeft aangegaan komen er niet in tot uiting. De informatie daarover is immers verspreid. Het Rekenhof probeert aan de hand van een matrix te verduidelijken over welke het gaat. Welke informatie is relevant? Welke verplichtingen, engagementen heeft men voor ogen? Het hof definieert of omschrijft een budgettaire risico daarbij als een bron van mogelijke toekomstige financiële belasting van de Vlaamse overheid. De matrix op de bijbehorende dia brengt verschillende gradaties aan in de engagementen en budgettaire risico's van de Vlaamse overheid. Het Rekenhof streeft daarbij geen volledigheid na, maar wil een breed kader schetsen, merkt hij op.

Expliciete budgettaire risico's zijn juridisch bindend voor de Vlaamse overheid, die zich heeft verbonden in contracten, overeenkomsten of subsidiebesluiten. In het algemeen hangt dat ook samen met een registratie in de boekhouding.

Er zijn zekere budgettaire risico's als er uitgaven of betalingen volgen. Facturen moeten worden betaald, leningen moeten worden afgelost, huur moet worden betaald.

Impliciete budgettaire risico's vormen hun tegenhanger en zijn een afgeleide van een beleidsengagement van de Vlaamse overheid, waarbij een vrij grote druk bestaat om aan die engagementen of verplichtingen in de toekomst te voldoen.

Voorwaardelijke budgettaire risico's zijn risico's waarvan het onzeker is of er voor de Vlaamse overheid concrete verplichtingen zullen volgen, waarbij hij borgstelling als voorbeeld geeft.

Dia 21 toont de expliciete en zekere budgettaire risico's, zoals de geconsolideerde schuld. Die is bekend en staat op de balans. Iets minder bekend zijn de openstaande verbintenissen, voor een totaalbedrag van bijna 20 miljard euro aan verbintenissen die in principe tot betalingen zullen aanleiding geven. Voor het ministerie is dat 7,4 miljard euro en de openstaande verplichtingen bij de Vlaamse rechtspersonen belopen in totaal 12,2 miljard euro. Van dat laatste geeft hij de aanbestedingen van BAM/Lantis als voorbeeld.

Ook in die categorie zitten de pps-beschikbaarheidsvergoedingen, ter waarde van 5,8 miljard euro. Grote pps-projecten zijn specialer. Ze gaan samen met grote budgetten en lange uitvoeringstermijnen. Dergelijke projecten zijn voornamelijk tot stand gekomen in de beleidsdomeinen MOW en O&V. De rekeningen van de betrokken entiteiten van de Vlaamse overheid geven nooit een volledig zicht op de financiële implicaties van dergelijke pps-constructies. De start van een project brengt altijd aanzienlijke toekomstige engagementen mee, maar de balans geeft alleen de componenten weer die de wedersamenstelling van het geïnvesteerde kapitaal uitmaken. De overige componenten van de beschikbaarheidsvergoedingen (hoofdzakelijk intresten en onderhoud) worden jaarlijks begroot en betaald, en komen bijgevolg alleen tot uiting in de uitvoeringsrekening van de begroting. Zo ontbreekt in de rekeningen een zicht op het volledige budgettaire risico van de totale pps-schulden.

In het beleidsdomein MOW toont de balans eind 2022 voor 0,7 miljard euro pps-schulden. Zij zijn opgenomen in de geconsolideerde schuld van de Vlaamse overheid. Daarnaast zijn er nog voor 2,7 miljard euro daaraan verbonden verplichtingen, die tot en met 2052 lopen, maar die de balans niet toont. De balans toont dus maar 21 procent van de totale verplichtingen, rekent het Rekenhof voor. Gelijkwaardig is de betoelaging van de beschikbaarheidsvergoedingen bij het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Die was eind 2022 ongeveer 2,4 miljard euro, die niet als schuld uitgedrukt wordt of meegerekend wordt in de totale geconsolideerde schuld van de Vlaamse overheid.

Soortgelijk maar voor een kleiner bedrag zijn de langetermijnhuurcontracten. De informatie daarover ontbreekt in de rekening. Als kosten of uitgaven zitten in het bijzonder de jaarlijkse huurkosten in de rekeningen vervat, maar een zicht op de toekomstige kosten en de looptijd van deze contracten is niet voorhanden. Ook in de toelichting bij de bedrijfseconomische jaarrekening gaat men tevergeefs op zoek naar informatie daarover in de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'. Niettemin spreekt men voor de VAC-gebouwen alleen al over een toekomstige huurlast van 892 miljoen euro.

Daarnaast zijn er nog verplichtingen op de details waarvan het Rekenhof niet ingaat. Zo heeft de Vlaamse overheid belangrijke participaties waardoor zij rechtstreeks betrokken is bij de onderliggende deelnemingen. De participatie in Aquafin via de Participatiemaatschappij Vlaanderen is bijvoorbeeld een dergelijke participatie. De schulden van Aquafin (meer dan 2 miljard euro) komen niet tot uiting in de geconsolideerde schuld van de Vlaamse overheid, terwijl de beperkte schulden van PMV daar wel zijn in opgenomen.

Dia 22 behandelt de expliciete maar voorwaardelijke budgettaire risico's. De bekendste in die categorie zijn de waarborgen die de Vlaamse overheid heeft verstrekt. De gewaarborgde schuld wordt toegelicht in het kas-, schuld- en waarborgbeheerrapport en bedraagt op dit moment 11,5 miljard euro. Het budgettaire risico is weliswaar beperkt, doordat het grootste deel (9,6 miljard euro) van die gewaarborgde schuld in de geconsolideerde schuld is opgenomen. Het Rekenhof stelt wel vast dat een belangrijk aspect van de uitstaande gewaarborgde schuld niet wordt toegelicht, met name het machtigingsplafond dat aan een bepaalde entiteit is verleend voor de toekenning van waarborgen. Ten gevolge van de coronapandemie verhoogde in 2020 bijvoorbeeld het maximale bedrag dat Gigarant met zijn waarborgen (van minstens 1,5 miljoen euro) mag dekken, tot 3 miljard euro.

Een ander eenvoudig en bekend risico wordt gevormd door hangende geschillen. Een zware veroordeling van de Vlaamse overheid kan een rooskleurig perspectief snel doen kantelen, waarschuwt hij.

Over de categorie van de pensioenverplichtingen valt te discussiëren, maar op zich is er een zeer waarschijnlijke kans dat de Vlaamse overheid het merendeel van die verplichtingen zal moeten vereffenen in de toekomst. Zij zijn dan ook terecht als voorziening opgenomen in de bedrijfseconomische balans.

In het rekeningenrapport wordt ook nog het voorbeeld gegeven van de aankoop van hernieuwbare energie. Het is belangrijk dat het Vlaams Parlement wordt ingelicht over en een volledig zicht heeft op al de potentiële budgettaire risico's die voor de Vlaamse overheid bestaan, vat de auditeur samen.

Voor een overheid kan worden gesproken van impliciete budgettaire risico's (dia 23) als nog geen wettelijke of juridische verplichting of schuld bestaat, maar wel een duidelijke verwachting dat die er in de toekomst zullen komen. Dergelijke impliciete risico's zijn zoals gezegd afgeleid van een beleidsengagement.

De meest voor de hand liggende budgettaire risico's in die categorie zijn investeringen. Daarover is elk jaar uitgebreide en degelijke informatie te vinden in het basisrapport grote projecten en programma's. Voor de projecten uit het relanceplan Vlaamse Veerkracht, de werken aan de Brusselse Ring en die van het Toekomstverbond zijn er daarnaast ook afzonderlijke rapporteringen. Gelet op de vaak meerjarige voorbereiding en lange duurtijd van infrastructuurprojecten, is een overzicht van de impact op het moment van de rekening noodzakelijk.

In de voorliggende jaarrekening is daarover geen informatie aanwezig. Pas op het moment van de gunning van een bepaald onderdeel van de investeringswerken zullen er vastleggingskredieten nodig zijn en worden aangesproken om een vastlegging te boeken. Om een volledig beeld te krijgen van de financiële positie of van de budgettaire risico's is het bijgevolg nodig om naast de jaarrekening ook het basisrapport grote projecten te leggen en daarin de nodige opzoekingen te doen. Vervolgens dient die informatie samengevoegd te worden.

Minstens even belangrijk zijn de budgettaire risico's die gekoppeld zijn aan de op dia 23 opgesomde beleidsengagementen. Dikwijls zal de totstandkoming van het beleid uitmonden in een beleidsplan, waarin de overheid het beleid bepaalt. De Vlaamse Regering zal op een dergelijk moment politieke overeenstemming zoeken, een keuze maken uit de beschikbare mogelijkheden en een beleidsplan of beleidskader goedkeuren.

Het budgettaire risico ontstaat doordat de ramingen van de budgettaire impact meestal vaag of ruw zijn, zich pas zullen manifesteren in de toekomst en bovendien gespreid zijn over een zeer lange periode. Hoewel de Vlaamse Regering met de goedkeuring van een langetermijnbeleidsplan een vaststaand engagement aangaat of een budget vooropstelt, vertaalt dat zich op geen enkele wijze in een boekhoudkundige vastlegging van verbintenissen, aangezien een beleidsplan nog geen juridische verbintenis inhoudt. Op dit moment, en zeker op het moment van de jaarrekening, is er geen zicht op de budgettaire impact die dat goedgekeurde beleid met zich zal meebrengen. Op de dia staan een aantal van die beleidsplannen, maar de informatie daarover ontbreekt in de jaarrekening. Op het moment van de begroting wordt de uitvoering van het beleid weliswaar geïntegreerd in de meerjarenraming, maar ook die is beperkt tot vijf jaar, wat aan de korte kant is voor dergelijke engagementen.

Impliciete en voorwaardelijke budgettaire risico's tot slot lijken in theorie een minder belangrijke categorie. Zoals gezegd is het etiket dat via de matrix op een budgettair risico wordt gekleefd minder primordiaal dan de toelichting die erover wordt verstrekt. De voorwaardelijke impliciete budgettaire risico's onderscheiden zich in theorie van de vorige categorie doordat de uitgave of betaling ervoor in de toekomst afhangt van beleidsbeslissingen van de Vlaamse overheid. De engagementen van de Vlaamse overheid zijn in dat kader meestal niet zo duidelijk. Dikwijls komen zij neer op een morele verplichting voor de overheid, die vooral ook de verwachtingen van de bevolking weerspiegelt.

Voorbeelden van dergelijke impliciete budgettaire risico's zijn de wachtlijsten. In het voorliggende rekeningenrapport worden de wachtlijsten voor subsidieaanvragen voor schoolinfrastructuur en voor onroerend erfgoed toegelicht. Zowel voor het onroerend erfgoed als voor de schoolinfrastructuur zijn die hangende verplichtingen of subsidieaanvragen – voor wie goed zoekt – te vinden in de jaarrekening van Agion of de toelichting bij de bedrijfseconomische jaarrekening als 'nog niet onder de vastleggingen opgenomen bedragen'.

Ook grote onderhoudswerken gekoppeld aan infrastructuur van wegen of gebouwen die hangende zijn, vormen een budgettaire risico als het onderhoud niet op tijd gebeurt en uitmondt in een onderhoudsachterstand. In andere gewesten zijn voorbeelden bekend van tot wat het gebrek aan structureel onderhoud aan infrastructuur aanleiding kan geven, brengt hij in herinnering.

Een ander voorbeeld vormen de saneringen van bodemverontreinigingen. Al sinds 2011 is in principe sprake van een impliciet budgettair risico, aangezien de Vlaamse Regering toen al wilde dat de sanering van alle historische bodemverontreinigingen, die een ernstige bedreiging vormen, uiterlijk in 2036 van start zou gaan.

Dia 25 presenteert een synthese van de voorbije opsomming van budgettaire risico's en hun plaats in de matrix. De auditeur merkt daarbij op dat het niet de bedoeling is al die bedragen op te tellen om tot een globaal bedrag of totaal risico te komen. Voorzichtigheid is geboden: er zijn daarbij voorwaardelijke en vaststaande risico's.

Tot slot formuleert hij de conclusie en de aanbeveling van het Rekenhof. Voor wie de financiële toestand van Vlaanderen wil kennen, is het noodzakelijk om zicht te hebben op de budgettaire risico's. In de jaarrekening is weliswaar informatie opgenomen maar men moet teruggrijpen naar andere rapporten om alle informatie samen te brengen.

Bij de begrotingsopmaak wordt het zicht uitgebreid met de meerjarenraming die de concrete budgettaire gevolgen voor de eerstvolgende vijf jaar in beeld brengt. Dat is alvast positief en onontbeerlijk.

Op het moment van de jaarrekening staan de reële uitvoeringscijfers centraal, die per definitie beperkt zijn tot het afgelopen begrotingsjaar. De algemene en de geconsolideerde rekeningen zijn voor het Rekenhof het gepaste moment om het Vlaams Parlement ook een breder inzicht te bieden in de financiële en budgettaire positie van Vlaanderen. De boekhoudregelgeving legt de Vlaamse overheid op in de toelichting de rechten en verplichtingen te vermelden die niet in de balans voorkomen. Ook rechten en verplichtingen die niet kunnen worden becijferd, moet de toelichting vermelden. Dat is zeker nog een werf voor de Vlaamse Regering.

Op grond van het bovenstaande overzicht beveelt het Rekenhof aan dat de Vlaamse overheid evolueert naar een overzichtsrapportering over alle significante budgettaire risico's. Het Rekenhof vraagt geen nieuw rapport van honderd bladzijden, verzekert hij. Er is al een toelichting in de rapportering over de rechten en verplichtingen. Als die overzichtsrapportering aanvullend gekoppeld wordt aan een inhoudelijke toelichting van de budgettaire risico's in de BBT's, is de cirkel rond en vaart men met kennis van zaken, besluit de auditeur.

5. Bespreking

5.1. Tussenkomst van Philippe Muyters

Philippe Muyters zegt ten eerste dat hij een hele kluit heeft gehad aan het doorneemen en evalueren van het rapport van het Rekenhof.

Hij zegt wel verrast te zijn door het voorbehoud bij de uitvoerings- en de ESR-rekening in de algemene rekening door het Rekenhof, temeer omdat het Rekenhof in het rapport zelf erkent dat het logisch is dat bepaalde informatie op het tijdstip van de evaluatie nog niet beschikbaar was.

Zo kreeg het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap in 2022 ruim 15.000 subsidieaanvragen voor thuisbatterijen en ruim 44.000 voor de Mijn VerbouwPremie te verwerken waarvoor het een globale budgettaire inschatting moest maken. In de geconsolideerde rekening is die informatie wel opgenomen, maar niet in de begrotingsuitvoering en ESR-rapportering die vroeger worden afgesloten. Vraag blijft hoe men dit moet aanpakken.

Klopt het dat de verklaring van het Rekenhof over de begrotingsuitvoering en ESR-rapportering zonder voorbehoud zou zijn geweest als na de controle correcties aangebracht waren, zoals in de geconsolideerde rekening, die blijkbaar wel helemaal in orde is? Waarom is die correctie niet gebeurd? Wilde de Vlaamse Regering niet meer corrigeren of mocht dat niet meer van het Rekenhof?

Vervolgens gaat hij in op de bedrijfseconomische rekening. Het lid begrijpt het belang van de waardering van de activa, maar evenzeer dat het heel veel werk is voor de Vlaamse overheid en bovendien niet het meest dringende, aangezien de kans zeer klein is dat ze allemaal ineens te gelde zullen moeten worden gemaakt, zoals bij het faillissement van een bedrijf. Daardoor wordt de opstelling van een bedrijfseconomische rekening voor een overheid enigszins kunstmatig. Toch is het goed dat er op dat vlak evolutie is, treedt hij het Rekenhof bij.

Een terugkerende opmerking in dat verband is dat de goede resultaten bij de resultatenrekening in belangrijke mate te danken zijn aan eenmalige opbrengsten. Dat zal in de toekomst ook zo blijven, verwacht hij, want de resultatenrekening staat vol met dergelijke opbrengsten die nog moeten worden geboekt.

Hij geeft enkele voorbeelden. Specifiek wat de sluizen betreft, stelt het rapport van het Rekenhof op pagina 27 dat het niet zeker is dat ze allemaal overheidseigendom zijn. Het lid vraagt van wie ze dan wel zouden kunnen zijn. Klopt zijn indruk dat de waardering van de sluizen volgens het hof te laag is ingeschat? Ook de waarde van de werken burgerlijke bouwkunde zal stijgen, als men de suggestie van het hof volgt om de bijkomende investeringen om hun levensduur te verlengen niet af te schrijven op de oorspronkelijke levensduur, maar op de nieuwe levensduur. Ze zouden dus minder snel worden afgeschreven dan nu gebeurt. Hetzelfde geldt voor de wegen, de fietspaden en de zeedijken, die nu door de Vlaamse overheid voorzichtig worden ingeschat.

Verder schat het Rekenhof de nog niet gewaardeerde terreinen op 1,6 miljard euro, wat opnieuw tot een toekomstige eenmalige opbrengst zal aanleiding geven. Ook de waardering van de kunstcollectie van het KMSKA werd tot nu toe pragmatisch aangepakt, want de kunstwerken waarvan men onzeker is op het vlak van eigendom heeft men niet opgenomen in de waardering, en voor de rest heeft men zich gebaseerd op de verzekeringscontracten voor bruikleen. Andere voorbeelden zijn te snelle afschrijvingen bij materiële en immateriële activa en de nog te verwachten toekomstige resultaatsverbeteringen door nog niet geboekte dossiers van PMV en de 5G-veiling.

In het algemeen erkent het Rekenhof wel dat er vooruitgang is op de werf van de waardering van de activa, net zoals het bijtreedt dat een belangrijke aanzet wordt gegeven op de vijfde werf (de opname van rechten en verplichtingen) en dat tegemoetgekomen wordt op de tweede werf (de interrelaties). In weerwil van dat verbeterproces is de waardering door het Rekenhof toch slechter dan vorig jaar, stelt het lid vast. Wat is daarvan de verklaring?

Moeilijker blijft de zevende werf, die van de BBT's, zoals blijkt uit de tabel van het Rekenhof over de begrotingsuitvoering. Het lid heeft er begrip voor dat dergelijke nieuwe cultuur tijd vergt, maar hij dringt erop aan dat de commissie aan alle departementen en ministers duidelijk maakt zij dat belangrijk vindt.

Hij stelt vast dat, wat vormvereisten en inhoudelijke kwaliteit betreft, elk domein precies dezelfde beoordeling haalt als vorig jaar. De twee budgettaire grootste beleidsdomeinen blijven steken op 'matig'. Hij dringt erop aan dat de minister de boodschap overbrengt aan zijn collega's dat de commissie stappen op dit vlak verwacht. Ook de BBT Onroerend Erfgoed van minister Diependaele doet het niet zo goed, merkt hij nog op.

Het lid vraagt in dit verband ook aandacht voor de volgende stap, die van de prestatiebegroting met beleidsindicatoren vanaf de begroting 2024, waarvan hij de moeilijkheidsgraad onderstreept.

Het Rekenhof acht het Vlaamse begrotingstraject op koers en haalbaar wat nog moet gebeuren, maar anderzijds wijst het op de risico's. Die zouden nog groter kunnen worden, als men daarin bijvoorbeeld nog de overname van een deel van de Belgische overheidsschuld zou meenemen.

De grootste les uit de evaluatie van het Rekenhof blijft evenwel dat het keuzes vergt om een begroting in balans te houden, en dat alles blijven doen wat men vandaag doet, problematisch is door de wijzigende omstandigheden. Een meerjarenraming blijft hoogstnoodzakelijk.

5.2. Tussenkost van Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy vond het overzicht van het Rekenhof van de langetermijnverbintenissen op het vlak van schuld bijzonder interessant. Hij vraagt zich af in welke mate de punten op de lijst van het Rekenhof al opgenomen zijn in de jaarlijkse meerjarenbegroting die aan het parlement wordt voorgelegd, of is die laatste nog verbeterbaar door ze op korte termijn en op een verstandige manier te integreren? Dat laatste lijkt hem in elk geval nodig voor de elementen in de kolom 'zeker', terwijl over de voorwaardelijke kan worden gediscussieerd.

5.3. Tussenkost van Björn Rzoska

Björn Rzoska verbaast zich er ten eerste over dat hij als enig lid van de oppositie een tussenkost houdt bij de bespreking van de rekening.

Net als collega Philippe Muyters vraagt hij uitleg bij het vreemde contrast tussen het voorbehoud van het Rekenhof bij de algemene rekening en de certificering zonder voorbehoud van de geconsolideerde rekening, temeer omdat het Rekenhof in zijn rapport stelt dat men beide samen moet lezen.

De BBT Financiën en Begroting van minister Matthias Diependaele bij de begrotingsuitvoering noemt hij helder. Bij de doorbraak van de elektrische wagens stelt hij wel de vraag in welke mate die het resultaat is van het beleid rond verkeersfiscaliteit.

Net als collega Philippe Muyters is hij, wat de BBT's betreft, ontgoocheld over de kwaliteit van de rapportering in de BBT's beleidsuitvoering van de andere departementen. Het lijkt alsof de Vlaamse overheid op dat vlak blijft stilstaan, en dat terwijl de prestatiebegroting en haar indicatoren altijd dichterbij komen. De domeinen waarvan men mocht verwachten dat ze een tandje bij zouden steken, blijven hangen. Hij treedt dan ook de oproep bij om het belang van goede rapportage te onderstrepen.

De consistentie in de toepassing van de afgrenzingsregels verbetert en over de waarderingsregels voor het patrimonium valt best nog te discussiëren, maar ook daar zijn stappen vooruitgezet. Zo is het boeiend dat het kunstpatrimonium in de balans is binnengebracht, hoewel er ook daar nog verbetering mogelijk is.

De benadering van de toekomstige risico's voor de Vlaamse begroting door het Rekenhof vond hij bijzonder interessant. Het zou inderdaad handig zijn voor het parlement om daar in het kader van de meerjarenraming zicht op te krijgen, zoals Peter Van Rompuy suggereerde.

Opvallend vindt hij de 5,8 miljard euro aan pps-beschikbaarheidsvergoedingen, en dat geldt blijkbaar ook voor de minister, die een studie heeft opgestart met de focus op de optimalisering van transactiekosten bij de pps en de verbetering van de efficiëntie van deze samenwerkingsvorm. Wat heeft die studie tot doel? Wat moet zij aantonen?

Heeft het niet-aangesproken deel van 15 procent van het beschikbare budget voor de jobbonus te maken met non-take-up of kan de administratie de aanvragen niet snel genoeg verwerken? Dezelfde opmerking heeft hij over de Mijn VerbouwPremie. Dat bepaalde gegevens ook niet bekend zijn bij de overheid zelf is onvoldoende transparant.

Tot slot feliciteert hij de minister namens de oppositie met zijn heldere rapport en het beter dan verhoopte resultaat voor de rekening 2022.

5.4. Tussenkost van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde erkent dat de balanswaardering geen eenvoudige zaak is. Hij stelt ook voor om te bekijken hoe de omgang met de buitenbalans- en andere verplichtingen op systematische wijze kan worden gerapporteerd met het oog op de nodige transparantie.

Belangrijk in het kader van transparantie is ook de nodige duidelijkheid over de overgedragen kredieten, in 2022 ter waarde van 4,4 miljard euro uit 2021, of bijna 8 procent van de vastleggingskredieten. Het is niet altijd mogelijk voor een parlementslid om een juist beeld te vormen van wat daarmee gebeurt. Hij neemt aan dat het ergens in die BBT wordt uitgelegd, maar men moet volgens hem al heel vertrouwd zijn met een beleidsdomein om het eruit te distilleren. Misschien is het aangewezen om voor de overdrachten een overzichtelijke vorm van rapportering uit te werken.

Wat de evaluatie van Fitch betreft, die de rating van de Vlaamse Gemeenschap op enkele maanden naar een negatieve outlook met risico op ratingverlaging liet evolveren, informeert hij naar de stand van zaken. Zijn er daarover verdere indicaties?

Tot slot vraagt hij naar de voortgang bij de acht uitgaventoetsingen die tegen het einde van het jaar zouden worden opgeleverd met het oog op input in het volgende regeerakkoord. Blijft die timing behouden? Is het Rekenhof betrokken?

5.5. Repliek van Vital Put

Raadsheer *Vital Put* legt uit dat het Rekenhof de rekeningaflegging door de Vlaamse Regering als structureel verbeterd inschat en dat de laatste jaren vertaalde in een positiever oordeel. Naar aanleiding van enkele boekingen voor het jaar 2022 is er voor 2022 een incidenteel voorbehoud. Wellicht zal dat voorbehoud er volgend jaar niet meer zijn.

Hij bevestigt dat de Vlaamse Regering die boekingen had kunnen rechtzetten. Net zoals bij bedrijfsrevisoren had het auditteam een exitgesprek met de geauditeerde, meer bepaald in april. Belangrijkste blijft de structurele verbetering, met dit jaar een incidentele achteruitgang op enkele kleine punten.

Wat de waardering van materiële vaste activa betreft, wijst hij erop dat een balans uit twee soorten bedragen bestaat: exacte (zoals de liquide middelen) en schattingen. Tot dit laatste behoren de hogergenoemde activa en het kunstpatrimonium. Van belang daarbij is een consistente methodiek. De lat daarvoor is hoog gelegd door de Vlaamse Adviescommissie Boekhoudkundige Normen, die ambitieuze regels heeft vastgelegd, die door het Rekenhof worden toegepast.

Wat het kunstpatrimonium betreft, lijkt de verzekerde waarde eenvoudig, maar dat is ze niet. Om te beginnen is het KMSKA zijn eigen verzekeraar. Men valt dus terug op schattingen door experts van het museum zelf. Veel landen nemen hun kunstpatrimonium in de balans op, maar een andere mogelijkheid is een vermelding pro memorie omdat het zo moeilijk te waarderen is. Aangezien Vlaanderen voor het eerste koos en dus niet voor de gemakkelijkste methode, kon het Rekenhof niet anders dan de toepassing ervan kritisch te beoordelen.

Het klopt dat de waardering enigszins kunstmatig is, want het gaat om schattingen. Gevolg is dat de balans inderdaad niet stabiel is maar grote sprongen vertoont van jaar tot jaar, die vaak boekhoudkundig van aard zijn omdat het de boekhoudkundige methode is die wijzigt. Die sprongen blijven zolang er geen volledige consistentie is.

Bij de buitenbalansverplichtingen is het Rekenhof vertrokken van een schema van de Wereldbank. Hij vindt dat een zeer bruikbare matrix. Het schema probeert om de latente schuld en rechten zo veel mogelijk in kaart te brengen op het vlak van financiële engagements. Sommige zijn heel voorwaardelijk, andere zijn zeker. De tijdsperiode waarop ze slaan, is zeer uiteenlopend. De bedragen zijn dan ook niet op te tellen. De schattingen doen zich ook binnen enorme vorken voor. Dat alles neemt niet weg dat het belangrijk is dat het parlement er enig zicht op krijgt, want uiteindelijk is het mee bepalend voor de toekomstige beleidsruimte.

In dat verband heeft het Rekenhof mogen vaststellen dat Vlaanderen bij heel veel van die zaken over kwaliteitsvolle rapportering beschikt, al is die verspreid over veel bronnen. Omdat de verzameling ervan zoveel werk is, beveelt het hof aan om in de jaarrekening een synthetische lijst van verwijzingen naar bestaande rapporten op te nemen. Dat kan op twee pagina's. Een dergelijke lijst zou het meeste afdekken, maar niet alles. Zo is het moeilijk om rapportering over Aquafin te vinden. Vervolledigen is dus nog nodig. De lijst zou de minder geregistreerde schuld in elk geval zichtbaarder maken voor het parlement. Het Rekenhof gaat in op het aanbod om te overleggen met de administratie over wat daarin thuishoort. Eigenlijk kan het buitenbalansprobleem volgend jaar opgelost zijn, besluit de raadsheer.

Naast het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, kunnen ook andere rechtspersonen eigenaar zijn van zeesluizen zoals de havenbedrijven. Vraag is dan ook in welke balans ze moeten worden gewaardeerd.

De afgrenzingsproblematiek is grondig opgelost. Er resten uitsluitend kleine problemen, vooral bij het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken.

Verder bevestigt hij dat de kwaliteit van de BBT's redelijk is, en dat de beleidsdomeinen waar zich stilstand voordoet, dezelfde zijn als vorig jaar. Bij de rapportering over de relance- en hervormingsprojecten zijn het dezelfde beleidsdomeinen die het minder goed doen. In het licht van de gewenste prestatie-indicatoren, is het inderdaad belangrijk dat alle beleidsdomeinen mee zijn.

5.6. Repliek van Raf Carmeliet

Raf Carmeliet antwoordt dat het voorbehoud van het Rekenhof bij de Mijn VerbouwPremie principieel is. Het kan nooit de bedoeling zijn dat men de boeking laat wachten tot een volgend jaar. De boekhouding verwacht een raming op grond van de aanvragen om een provisie te kunnen inboeken. De auditeur onderstreept dat het om een aanzienlijk bedrag gaat. Op basis van de bedragen in de duizend tot 1500 al goedgekeurde dossiers had men een gemiddelde kunnen berekenen, en dat vervolgens extrapoleren naar alle dossiers. Men zou er procentueel niet zover naast hebben gezeten volgens de spreker.

Hij bevestigt dat het voorbehoud zou zijn weggevallen, als er correcties zouden zijn gebeurd. Voor de vraag waarom dat niet gebeurd is, verwijst hij naar de minister. Hij merkt op dat de correcties die wel gebeurd zijn voor de geconsolideerde rekening, extracomptabel zijn via een aanpassing op het vorderingensaldo. Ze zijn niet in het boekhoudsysteem opgenomen.

Bij de opmerkingen van Philippe Muyters over de eenmalige opbrengsten van activa, merkt de auditeur nog op dat wat het voorbehoud betreft het Rekenhof volgens de ISA-normen werkt, die het moet hanteren bij zijn certificeringsoordeel.

In principe hoeft de meerjarenraming niet aangepast te worden aan de langetermijnverbintenissen. De verplichtingen voor de komende vijf jaar zijn immers al opgenomen. Die termijn is niet heel lang en men zou kunnen overwegen om voor bepaalde budgettaire risico's over een langere periode de verwachte uitgaven te ramen, waarbij nuances worden aangebracht volgens de zekerheidsgraad.

5.7. Tussenkost van Kris Neven, eerste-auditeur-revisor

Kris Neven vult aan dat het voorbehoud bij de Mijn VerbouwPremie nieuwe of vernieuwde subsidieprocessen betreft. Men kan het boekhoudkundig niet maken om binnengekomen aanvragen eenvoudig niet te registreren. Een raming is nodig. Nieuw aan de premie is dat de energie- en renovatiesubsidies samenkomen in één loket. Administratief is de informatie bij de start nog onvoldoende gedetailleerd om een heel betrouwbare schatting te maken. Naarmate het systeem zal vorderen, wordt het zeker mogelijk om op basis van historische gegevens de ontvangen subsidieaanvragen beter in te schatten, verwacht de auditeur-revisor.

Een gedeelte heeft betrekking op Wonen, een agentschap dat rechtstreeks in de boekhouding van de Vlaamse Gemeenschap moet worden opgenomen. Een ander gedeelte wordt in eerste instantie gefinancierd door de netwerkbeheerders, die achteraf een subsidie krijgen van de Vlaamse overheid. Voor de vermoedelijke aanvragen voor de Mijn VerbouwPremie werd in 2022 180 miljoen euro vastgelegd. Het blijft een aandachtspunt om de aanrekening op kostenniveau in de toekomst beter te registreren.

5.8. Repliek van minister Matthias Diependaele

Minister *Matthias Diependaele* zegt dat wat de rekeningaflegging betreft er bij de Vlaamse overheid naar perfectie wordt gestreefd. Hij erkent dat er momenteel nog een aantal werkpunten zijn.

Wat de Mijn VerbouwPremie aangaat, blijkt dat het bij nieuwe maatregelen altijd moeilijker is om de budgettaire gevolgen in te schatten van bepaalde omstandigheden. In dit geval was dat de Oekraïne-crisis: hoe hard zou zij inwerken op de vraag naar de premie? Hij is het er ook mee eens dat de Vlaamse overheid moet bekijken hoe men bij de rekeningaflegging de boekhoudkundige registratie van nog niet verwerkte dossiers op basis van historische reeksen beter kan stroomlijnen.

Wat de discussie over de aanpassingen op vraag van het Rekenhof betreft, wijst de minister erop dat als men de wijzigingen doorvoert men verschillen krijgt tussen bijvoorbeeld de rekeningen en de BBT's. Misschien moet worden bekeken of een dergelijke aanpassing bij amendement mogelijk is, en welke manier het beste werkt.

Aan de herwaardering van activa wordt geleidelijk gewerkt. Dat is niet evident en het vraagt tijd. De minister onderstreept dat de aanpak van de regering voorzichtig is, net als bij de waardering van het kunstpatrimonium. Hij weigert om Vlaanderen rijk te rekenen, en is voorstander van een voorzichtige en consistente berekening, die vergelijkbaarheid over de jaren mogelijk maakt.

Hij pleit er evenzeer tegen om Vlaanderen arm te rekenen met de oplijsting van buitenbalansverplichtingen. Men kan daar namelijk zeer veel in opnemen. Over de expliciete verplichtingen moet inderdaad het overleg tussen het Rekenhof en de administratie worden aangegaan. In de impliciete verplichtingen kan men zeer ver gaan, waarschuwt hij, waarbij hij de budgettaire gevolgen van de klimaatuitdagingen en PFAS als voorbeelden geeft. De benadering door het Rekenhof van de buitenbalansverplichtingen is een beetje alsof de eindmeet tijdens de wielervedstrijd wordt opgeschoven.

Welk effect een bepaalde maatregel heeft, is zeer moeilijk in te schatten. Net zoals het moeilijk is om de impact ervan te isoleren van andere factoren. Dat is voer voor academici. De aangehaalde voorbeelden tijdens de bespreking waren de gewijzigde verkeersfiscaliteit voor elektrische wagens en de verlaging van de registratierechten voor de enige woning van 6 naar 3 procent.

De vraag over de overdracht van kredieten van het lopende jaar naar het komende jaar is wel terecht. Hij heeft eerder al toegezegd dat hij een dergelijk overzicht voortaan probeert mee te geven bij de begroting.

De pps-studie van de minister loopt nog. Hij wil samen met de bouwsector bekijken of de leidraad moet worden verbeterd. Het blijft een uitdaging om een concrete afweging te maken of bouwwerken beter met reguliere middelen worden gefinancierd of via een pps-constructie. Het pps-studiecentrum maakt die afweging altijd naar best vermogen. Wat daarbij een belangrijk element is, is dat in de regel pps-constructies een beter kwalitatief product op het vlak van duurzaamheid en onderhoudskosten vormen.

Ook de budgettaire impact van de jobbonus heeft men zo goed mogelijk proberen in te schatten, maar er zijn zoals gezegd altijd externe factoren. In dit geval hing men af van gegevens van het RIZIV, die een foutenmarge bevatte waardoor de budgettaire impact van de jobbonus werd overschat.

Met Fitch heeft de regering geen verder contact gehad. Hij onderstreept wel dat de kredietbeoordelaar Vlaanderen positiever blijft beoordelen dan de federale overheid, en daarmee aantoont te blijven geloven in het eigen Vlaamse begrotingsbeleid.

Wat de uitgaventoetsingen betreft, gelooft hij niet dat het de bedoeling was die tegen het einde van het jaar 2023 rond te hebben. Ze zijn niet allemaal gelijk opgestart en hebben ook een ongelijke duurtijd. Hij herinnert eraan dat die over de dienstencheques een kleine drie jaar in beslag heeft genomen. Het lid kan altijd een overzicht aanvragen.

Aan de kwaliteit van de BBT's blijft hij werken, maar daarvoor is hij inderdaad afhankelijk van zijn collega's. Het Departement Financiën en Begroting geeft alvast opleidingen aan de andere administraties. Uiteindelijk blijft het de bedoeling dat het parlement correct kan beoordelen wat de maatschappelijke waarde is van elke uitgegeven euro, besluit de minister.

5.9. Tweede tussenkomst van Philippe Muyters

Philippe Muyters wil nog weten of, in het licht van de schuldnorm, de waardering van bijvoorbeeld de zeesluizen of het KMSKA wordt meegerekend in de nettoactiefpositie.

Minister *Matthias Diependaele* legt uit dat het in de berekening van de nettoactiefpositie om verkoopbare financiële activa gaat.

II. Bespreking op 3 oktober 2023

1. Inleiding

Op 3 oktober 2023 besprak de commissie:

- het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2022 wat betreft de bevoegdheden Justitie en Handhaving van Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 23/1*);
- de beleids- en begrotingstoelichting Justitie en Handhaving. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St. VI.Parl., 2022-23, nr. 23-O/1*);
- het rekeningenrapport van het Rekenhof over 2022 (*Parl.St. VI.Parl., 2022-23, nr. 36/1*).

Maaïke De Vreese werd tot verslaggever benoemd.

2. Toelichting door Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

2022 was het jaar waarin de Vlaamse justitie nog meer een gezicht kreeg door de oprichting van het Agentschap Justitie en Handhaving. Uit de cijfers blijkt ook dat de Vlaamse justitie broodnodig is. Nodig voor slachtoffers, daders én de aanpak van criminaliteit.

De minister zet een aantal cijfers op een rijtje.

- Het aantal slachtoffers dat in 2022 begeleid werd door slachtofferonthaal is nog nooit zo hoog geweest. De dienst slachtofferonthaal startte in 2022 maar liefst 10.402 nieuwe dossiers op. Ten opzichte van vijf jaar geleden is dat een stijging van 90 procent.
- In de aanloop van het proces van de aanslagen dat op 5 december 2022 startte, stond de dienst slachtofferonthaal een zevenhonderdtal mensen bij. Het gaat van ontmoetingen met de wetsgeneesheren, het bekijken van de bewakingsbeelden van de aanslagen tot de teruggave van persoonlijke voorwerpen die in beslag waren genomen. Niet minder dan 38 ervaren justitieassistenten hebben slachtoffers begeleid tijdens het proces. Om de reguliere dienstverlening te garanderen werden er tijdelijk 25 extra justitieassistenten aangeworven. Op die manier bleef de dagelijkse werking op niveau.
- Ook bij de ketenaanpak intrafamiliaal geweld en de Family Justice Centers werden er records gebroken. Zij begeleidde 2688 gezinnen, een stijging van 72 procent ten opzichte van het begin van de legislatuur.
- In 2022 is er hard gewerkt aan vijf nieuwe Family Justice Centers, die binnenkort geopend zullen worden. Zo komt het totaal op negen.
- De minister breidde bovendien de erkennings- en bemiddelingscommissie historisch misbruik uit met zes leden. Na de campagne 'Ooit gebeurd, nooit gehoord?' met oog op het bekender maken van de commissie bij de mensen die het nodig hebben, kreeg men in drie maanden 450 meldingen binnen ten opzichte van een jaarlijks gemiddelde van vijftig meldingen. Een verdere uitbreiding gebeurde ook in 2023, maar dat wordt later besproken in de commissie (*Vragen om uitleg VI.Parl., 2023-24, nr. 10*).
- Door de overbevolking van de gevangnissen is het voor iedereen duidelijk dat er meer ingezet wordt op alternatieve straffen, en men dus opnieuw de problemen naar Vlaanderen probeert te verschuiven. Dit uit zich onder andere in 5500 nieuwe werkstraffen voor 2022, wat er bijna tweeduizend meer zijn dan in 2020. De minister zorgde daarom voor maar liefst 1900 bijkomende prestatieplaatsen voor de uitvoering van werkstraffen.

- De overbevolking van de gevangnissen heeft gevolgen voor de straffen onder elektronisch toezicht. Ten opzichte van het begin van de legislatuur werden er 1200 meer enkelbanden aangesloten, en klokte men af op 5174 nieuwe enkelbanden in 2022. Dit komt neer op de capaciteit van ongeveer drie grote gevangnissen en een dagelijkse bewaking van gemiddeld 1522 personen onder elektronisch toezicht.
- Intussen weten de commissieleden dat men dit jaar opnieuw, op alle vlakken, drieste records aan het verbreken is, zowel wat slachtofferonthaal, elektronisch toezicht, andere alternatieve straffen als intrafamiliaal geweld betreft.

Vlaamse justitie is daarom broodnodig. Uiteraard gaat het verder dan cijfers, en het draaiend houden van de diensten. Men moet ook investeren in bijkomend beleid, volgens de minister.

- Zo werkte de minister het legistiek traject voor het decreet over het uittreksel uit het strafregister af. Daardoor kunnen organisaties sinds februari 2023 nieuwe medewerkers die met kinderen werken screenen op het gegeven of ze ooit veroordeeld zijn voor bijvoorbeeld zedenfeiten.
- De minister gunde de overheidsopdracht voor de sensibiliseringscampagne rond seksueel grensoverschrijdend gedrag voor jongeren tussen 14 en 23 jaar. Met deze campagne, die de naam 'We Zien U' kreeg, wil de minister jongeren motiveren om zich collectief te verzetten tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. In die campagne zitten twee boodschappen: enerzijds broodnodige empathie en steun voor de slachtoffers en anderzijds een duidelijke waarschuwing naar ouders. Nooit zal men weggijken van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze campagne loopt sinds begin dit jaar tot midden 2024.
- Daarnaast startte de opdracht aan de UGent om onderzoek te doen naar de nood aan en de implementatie van een meldcode rond geweld en kindermishandeling. Professionals en vrijwilligers die met potentiële slachtoffers in aanraking komen, zoals leerkrachten, CLB-medewerkers en sportcoaches, zitten vaak in een sleutelpositie om signalen van seksueel geweld of kindermishandeling op te vangen en ermee aan de slag te gaan. Soms nemen slachtoffers hen in zo'n situatie ook in vertrouwen. Het is dan niet altijd duidelijk wat ze kunnen en mogen doen. Daarom kan een meldcode een hulpmiddel zijn dat handvatten biedt voor de bereikbaarheid van het vermoeden van geweld met de betrokkene en kan deze bijdragen tot snellere en adequatere hulp. Eind dit jaar wordt de studie afgerond en gaat men aan de slag met de resultaten.
- Ook het project 'Handle with Care' werd in 2022 voorbereid om begin dit jaar proef te draaien in het Mechelse. De minister gaat daar later verder op in bij de vragen om uitleg die in deze commissievergadering op 3 oktober 2023 geagendeerd staan.
- De minister heeft ook tien psychologen aangeworven (2021-2022) voor de uitvoering van onder andere risicotaxatie in de justitiehuisen. Via risicotaxatie kan men op een wetenschappelijk onderbouwde manier het risico op recidive inschatten en op die manier het professioneel oordeel van de justitieassistenten beter onderbouwen. Zo kunnen zij de opvolging en begeleiding beter 'op maat' uitvoeren waardoor de risicofactoren verminderen en dus recidive gericht vermeden wordt. Ook daar gaat de minister nog verder op in, in één van de geagendeerde vragen om uitleg.
- Samen met haar collega Jo Brouns, minister van Werk, ging de minister een partnerschap aan met het Europees Sociaal Fonds, goed voor een injectie van 3,2 miljoen euro in de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Hiermee werden zeven projecten opgestart om te onderzoeken wat werkt en wat ontbreekt in de toolbox. Zo kan men in de toekomst vernieuwende experimenten opzetten met het oog op een betere activering en re-integratie van gedetineerden.
- In 2022 startte de gefaseerde inwerkingtreding van de nieuwe Vlaamse regelgeving voor de commissies voor juridische bijstand. Zo dienen de dertien commissies voor het eerst een meerjarenplan in om een laagdrempelig en toegankelijk juridische aanbod op zo'n 130 locaties in Vlaanderen aan te bieden.

- Ook de nieuwe ‘leerstraffen’ gingen in 2022 van start met hun nieuwe en meer gepaste naam, namelijk ‘gedragstrainingen’. Door de nieuwe provinciale organisatie kan iedereen sinds begin 2022, ongeacht zijn woonplaats of misdrijf, toegang krijgen tot een gedragstraining en is de inhoud over de regio’s heen coherent. In 2022 werden er al 272 trainingen gegeven. Ruim de helft speelt in op een problematiek van agressie en intrafamiliaal geweld. Er werd ook een traject ingezet om binnen de gedragstrainingen rond agressie een specifieke module te voorzien rond agressie tegen politie en hulpverleners.
- De minister werkte in 2022 ook verder aan een actief lik-op-stukbeleid voor kleinere en veelvoorkomende criminaliteitsvormen, zoals het Project M in Limburg, het project SAMEN in Mechelen en de jongerenopvolgingskamer in Antwerpen. In dat kader bouwde de minister ook verder aan de opstart van een veiligheidshuis, waarbij verschillende partners zoals parket, politie, justitiehuisen, FJC’s, lokale besturen en hulpverlening op één locatie gehuisvest zullen zijn. Begin 2023 werd hiervoor het startschot gegeven door de verhuis van een deel van het Limburgse parket naar het Provinciehuis, waar ook de Family Justice Centers gehuisvest zijn. Zo kan er kort op de bal gespeeld worden bij intrafamiliaal geweld.
- Op vlak van radicalisering heeft de minister gezorgd voor een verbeterde informatiedoorstroming tussen de justitiehuisen en het OCAD, het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse. Dit werd in de zomer van 2022 geformaliseerd in een protocol, waardoor het OCAD de volledige opvolgingsrapporten van de justitieassistenten ontvangt van personen die opgenomen zijn in de Gemeenschappelijke Gegevensbank Terrorist Fighters. Concreet krijgt het OCAD zo meer informatie over het verloop van de opvolging en begeleiding van personen die in deze gegevensbank zijn opgenomen, zodat het OCAD op basis daarvan zijn dreigingsanalyse kan aanpassen.
- In 2022 werd het jeugddelinquentierecht, fase 2, verder uitgerold, met een eerste reeks verstrengingen. Men heeft zich in 2022 voorbereid om vanaf 1 maart 2023 daders en slachtoffers te scheiden in de gemeenschapsinstellingen, om alle instellingen gesloten te maken, de langdurige gesloten begeleidingen in te richten, en op een wetenschappelijk onderbouwde manier risicotaxatie te introduceren in hun werking. Tot slot werd het succesvolle kortverblijf verlengd, waarmee het historisch plaatstekort in de gemeenschapsinstellingen kon worden opgelost. Men zal dit in 2023 ook decretaal verankeren.

Ook binnen het luik Handhaving werd nieuw beleid gevoerd.

- Om georganiseerde misdaad tegen te gaan via bestuurlijke handhaving werd een DIOB-decreet opgesteld. Vlaanderen wilde hiervoor een samenwerking met de federale overheid aangaan, maar die vraag bleef onbeantwoord. Toch wordt het DIOB-decreet binnenkort ter goedkeuring aan het parlement voorgelegd.
- Daarnaast werd in de zomer van 2022 de crimiscan geïntroduceerd bij tien lokale besturen, bij de ARIEC’s en de Federale Gerechtelijke Politie in Gent, waarmee malafide ondernemingen eenvoudiger kunnen worden opgespoord. In normale omstandigheden vergt dat maanden politiewerk. Met de tool worden alle beschikbare financiële en economische openbare gegevens van bedrijven doorgelicht waardoor fraudegevoelige ondernemingen sneller aan het licht komen. Het gebruik van de tool werd dit jaar met enkele maanden verlengd, en nu loopt er een overheidsopdracht om een dergelijke tool over heel Vlaanderen uit te rollen.
- Ook drie inspectiediensten binnen de Vlaamse overheid – de milieu-inspectie, de arbeidsinspectie en de wooninspectie – zijn dit jaar aan de slag gegaan met de tool in een testfase. Daarvoor werd de overheidsopdracht in 2022 gegund.

- Verder werd in 2022 ingezet op de verdere ontwikkeling van het handhavingsplatform, waarmee de eerste gebruikers dit jaar starten. Het handhavingsplatform zal ervoor zorgen dat de handhavingsdiensten niet alleen volledig gedigitaliseerd zijn, het zal ook zorgen voor betere informatiedeling tussen die handhavingsdiensten, de lokale besturen, het openbaar ministerie en de politie. Zo zorgt men voor een betere samenwerking tussen de diensten onderling, een betere afstemming en het vermijden van dubbel werk, en het sneller opsporen van fraude binnen bepaalde sectoren.
- Het kaderdecreet Vlaamse Handhaving werd hervormd en dit jaar goedgekeurd, en ook de implementatiedecreten werden voorbereid.
- De Arrestendatabank werd verder uitgebreid en in 2022 werden daar 863 arresten in opgenomen. Er werden ook afspraken gemaakt met de magistratuur rond het doorsturen van dergelijke arresten.
- Er werd met de FOD Justitie een samenwerkingsprotocol opgesteld voor informatie-uitwisseling tussen het strafdossier en het bestuurlijk sanctiedossier.
- De kadernota Integrale Veiligheid, met ook de prioriteiten van Vlaanderen erin, werd goedgekeurd.

Tot slot werd de Vlaamse bestuursrechtspraak besproken.

- De overheidsopdracht voor de uitbouw van een digitaal loket naar een digitaal platform werd gegund.
- Er werden ook een heel aantal wijzigingen aangebracht aan de DBRC-regelgeving, onder andere de digitale procesvoering, de interne organisatie van de DBRC, de vereenvoudiging van procedures enzovoort.
- In 2022 hebben drie nieuwe bestuursrechters de eed afgelegd, werden er ondersteunende referendarissen aangeworven en werd er ondersteunend IT-personeel aangesteld in het kader van de verdere digitalisering. Dit heeft ervoor gezorgd dat de doorlooptijd bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen van een standaard dossier, tussen de indiening van een beroep en de einduitspraak erover, opnieuw verlaagd werd, van vijftien maanden in 2021 naar minder dan twaalf maanden in 2022.
- In 2022 vond de legistieke voorbereiding plaats van de integratie van de Raad voor Betwistingen inzake Studievoortgangsbeslissingen en de uitbreiding van de behandeling van beroepen tegen besluiten over complexe projecten. Beide decreten werden in 2023 goedgekeurd.

2022 was dus een druk jaar, met een heel aantal voorbereidingen voor het komende jaar en de jaren die volgen. De minister zal de commissieleden daar in november 2023 meer over vertellen, als zij haar beleidsnota voor het begrotingsjaar voorstelt.

Wat het Rekenhof betreft ten slotte, werden er, tenzij de minister zich vergist, geen opmerkingen geformuleerd.

3. Bespreking

3.1. Tussenkomenst van Adeline Blancquaert

Adeline Blancquaert wijst erop dat het Rekenhof zich heeft onthouden bij de beoordeling van de rekening 2022, wat aangeeft dat de rekening van de Vlaamse overheid een boeltje is.

In 2022 werd maar liefst 387.000 euro aan kosten teruggevorderd op het begrotingsartikel SLO-9SDEAJA-OW – JUSTITIEHUIZEN EN ELEKTRONISCH TOEZICHT KOSTEN. Dit begrotingsartikel wordt gebruikt voor de ontvangsten met betrekking tot de terugvordering van leefvergoedingen en voor de vergoeding van de schade aan enkelbanden.

Dit bedrag moet evenwel samen worden gelezen met het bedrag opgenomen onder volgend begrotingsartikel. Dat geeft aan voor welk bedrag correcties op de facturen van voorgaande jaren zijn geboekt.

Om de correcte impact op de begroting te kennen moeten de bedragen op de begrotingsartikelen SL0-9SDEAJA-OW (plus 387.000 euro) en SL0-9SDEAJA-WT (min 310.000 euro) worden samengeteld.

Begrotingsartikel SL0-9SDEAJA-WT – JUSTITIEHUIZEN EN ELEKTRONISCH TOEZICHT KOSTEN wordt gebruikt voor de ontvangsten met betrekking tot de terugvordering van leefvergoedingen en voor de vergoeding van de schade aan enkelbanden. Terwijl het voorgaand artikel wordt gebruikt voor de vorderingen die in de loop van een begrotingsjaar worden geboekt, wordt dit artikel gebruikt voor correcties op vorderingen van voorgaande jaren. In het bijzonder gaat het over annulaties of waardeverminderingen.

In de loop van 2022 werden voor 310.000 euro correcties geboekt op vorderingen van voorgaande jaren. Het betreft onder meer waardeverminderingen van vorderingen die dubieus zijn geworden of annulaties.

De spreker vraagt de minister wat de reden is van dat hoog bedrag aan afboekingen en welke maatregelen zij ondertussen heeft genomen om hieraan te verhelpen.

Begrotingsartikel SL0-1SDE2JA-WT – JUSTITIEHUIZEN EN ELEKTRONISCH TOEZICHT KOSTEN voorziet in de nodige kredieten voor de uitvoering van het beleid over elektronisch toezicht. De kredieten worden aangewend voor werkingskosten verbonden aan elektronisch toezicht, namelijk de huurkosten van het materiaal voor elektronisch toezicht – dat zijn de enkelbanden –, de uitbetaling van een leefvergoeding – het equivalent leefloon – voor personen onder elektronisch toezicht die over geen andere bestaansmiddelen beschikken, en de tolkkosten voor de communicatie met justitiabelen.

Op dit krediet werd 102.000 euro aangerekend voor tolkkosten. De spreker vindt dit een hoog bedrag en leidt hieruit af dat vele inburgeraars en vreemdelingen met de Belgische nationaliteit niet aan de wettelijke verplichting van het voldoende beheersen van één van de landstalen voldoen. Heeft de minister al overleg gehad met de Vlaamse minister bevoegd voor inburgering en de federale minister bevoegd voor de toekenning van de Belgische nationaliteit om de hoge tolkkosten beter te beheersen die het gevolg zijn van de migratielawine?

Op begrotingsartikel SL0-1SDE2JC-WT – HULP- EN DIENSTVERLENING AAN GEDETINEERDEN staan de middelen voor de uitvoering van het Vlaams strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden, zoals bepaald in het decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp en dienstverlening aan gedetineerden. De centra algemeen welzijnswerk krijgen subsidies voor de organisatieondersteuning. Daarnaast zijn hierin de werkingskredieten opgenomen voor de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.

De spreker vraagt wat de begrotingsimpact is van de stijgende gevangenisbevolking, zeker als ook gevangenisstraffen van minder dan één jaar zullen moeten worden uitgezeten.

Begrotingsartikel SL0-1SDE2JF-WT – HANDHAVING wordt aangewend voor de kosten verbonden aan het project Coördinatie Vlaams Handhavingsbeleid, dat er onder meer voor moet zorgen dat alle Vlaamse handhavingsinformatie in de toekomst wordt opgenomen in een centraal handhavingsplatform en wordt ontsloten via een sanctieregister enerzijds en een maatregelenregister anderzijds.

Bij de begrotingsaanpassing was een budget van 173.000 euro voorzien. Door middel van een interne herschikking van budgetten werd 192.000 euro vanuit begrotingsartikel SL0-1SDE2JB-WT toegevoegd zodat er een totaalbudget van 365.000 euro beschikbaar was. Daarvan werd 359.000 euro besteed aan enerzijds de algemene werkingskosten voor het coördinatieproject en anderzijds aan investeringen in het handhavingsplatform.

Het centraal handhavingsplatform en de ontsluiting via een sanctieregister enerzijds en een maatregelenregister anderzijds moesten een paradepaardje worden van het beleid van de minister. Het blijkt handenvol geld te kosten. Kan de minister aangeven in welke beleidsdomeinen deze digitaliseringsprojecten al voor honderd procent functioneren?

3.2. Tussenkost van Maaïke De Vreese

Maaïke De Vreese stelt vast dat ook in 2024 op de ingeslagen weg wordt verder gewerkt.

Een van de centrale assen van het beleid is dat het slachtoffer centraal wordt gesteld. In vijf jaar tijd is het aantal dossiers voor slachtofferonthaal en hulp aan slachtoffers met 90 procent gestegen. Dat is een enorme verdienste van de minister en van iedereen van slachtofferonthaal die daaraan heeft meegewerkt. De N-VA-fractie wil al deze mensen van de Family Justice Centers dan ook bedanken. Die bedankingen gaan ook uit naar de mensen die – vaak als vrijwilligers – gezeteld hebben in commissies die de erkenning van het historisch misbruik hebben begeleid en de slachtoffers hebben gehoord.

Justitie moet verder inzetten op preventie of het vermijden van slachtoffers. Van daar het belang van de geplande aanwerving van tien extra psychologen die aan risicotaxatie moeten doen. Ook belangrijk is het feit dat psychologen niet meer bang hoeven te zijn dat hun beroepsgeheim geschonden wordt bij risicotaxatie dankzij een decretale wijziging daarover.

Verder werd er via verschillende projecten (M+, plan S en SAMEN) ingezet op een lik-op-stukbeleid op het vlak van kleine criminaliteitsvormen. Ze vraagt aan de minister of een veralgemening van deze aanpak in Vlaanderen mogelijk is. Het belang van informatie-uitwisseling kan men onmogelijk onderschatten.

De spreker kijkt vol verwachting uit naar het DIOB-decreet.

Wat het handhavingsplatform betreft stelt de spreker dat dit veel tijd en energie opslokt, veel decretaal voorbereidend werk vraagt en ook veel geld kost. Het vergt ook veel afspraken tussen de diensten over toegangsrechten om privacy-issues te voorkomen. Dit alles is noodzakelijk om de nodige informatie-uitwisseling te waarborgen en zo de criminaliteit ook op lokaal niveau hard en doeltreffend te kunnen aanpakken.

Er wordt ook een studie aangekondigd van de werking van slachtofferonthaal. Een evaluatie van de dienstverlening is altijd goed en kan de wetenschappelijke onderbouwing van de drempels tot re-integratie en recidive beperken.

De spreker concludeert dat door hogergenoemde keuzes de eerste Vlaamse minister van Justitie de prioriteiten kiest die de Vlaming belangrijk vindt.

3.3. Tussenkost van Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove wil het hebben over pagina 16 van de BBT waar staat: "De drempels die langgestraften ervaren bij het vrij gaan en vrij zijn, brengen we in

kaart om zo de sleutels tot re-integratie en recidivebeperking wetenschappelijk te onderbouwen." Wat is de precieze timing van publicatie van het onderzoeksrapport dat de minister in dit verband heeft besteld en voor 2024 aankondigde?

Een tweede citaat op dezelfde pagina is: "Met mijn federale collega zet ik nu de eerste stappen voor de oprichting van een aparte behandelunit in de gevangenis voor zedendelinquenten en de invoering van een consulent zedenfeiten die de brug maakt in de behandeling binnen en buiten de muren." Wat is de stand van zaken hiervan vraagt de spreker.

Op pagina 35 van de BBT staat: "Ik liet in samenwerking met tien lokale overheden een proefproject opstarten waarin op basis van een geografische en sectoriële analyse potentieel malafide ondernemingen op basis van de Graydonscore in kaart worden gebracht. Dit geeft de lokale overheid de mogelijkheid om hun controles gericht uit te voeren, maar levert hun ook informatie die zij bijvoorbeeld mee kunnen nemen bij de beoordeling van een vergunningsaanvraag. In 2022 werd 108.000 euro voorzien voor dit proefproject. Dit project wordt in de loop van 2023 geëvalueerd." De spreker vraagt naar de stand van zaken van de evaluatie van dit project.

3.4. Tussenkost van Jeroen Tiebout

Jeroen Tiebout heeft een vraag over de budgetten van de enkelbanden. Het is een goede zaak dat Vlaanderen sterk inzet op elektronisch toezicht stipt hij aan, maar dat heeft een keerzijde. Zo stijgt het budget van BO 2022 naar BA 2023 van 4,6 miljoen euro naar 6,5 miljoen euro. Het is het gevolg van de enorme toename van het aantal justitiabelen onder elektronisch toezicht. Elektronisch toezicht heeft duidelijk zijn plaats binnen de strafuitvoering zolang het correct en weloverwogen wordt ingezet. Momenteel wordt elektronisch toezicht ook ingezet om de overbevolking in de gevangenissen tegen te gaan. De federale minister ontkent dat dit beleid wordt gevoerd.

Wat jeugddelinquentie betreft, heeft de spreker vastgesteld dat de uitbreiding van de gemeenschapsinstelling De Grubbe werd afgerond, waarbij het kortverblijf geïntroduceerd werd als een vorm van buffercapaciteit en differentiatie. Een taak die Vlaanderen opneemt. Daardoor kon men 2022 afsluiten zonder een weigering, terwijl er in 2019 nog 256 weigeringen werden opgetekend.

Met de oprichting van de interventiedatabank heeft Vlaanderen een databank opgericht die een overzicht biedt van kwaliteitsvolle praktijken uit Vlaanderen en Brussel van én voor professionals die van preventie tot hulpverlening binnen het jeugd- en gezinsbeleid werken. De spreker vraagt of deze databank veel wordt gebruikt en voldoende bekend is bij de professionals.

Tot slot wil Jeroen Tiebout weten hoe het staat met de uitrol in Vlaanderen van het in Antwerpen net afgeronde project KOMPAS+.

3.5. Repliek van minister Zuhail Demir

3.5.1. *Budget 2024*

Minister *Zuhail Demir* bevestigt eerst dat tijdens het debat over de Septemberverklaring BO 2024 het een beetje onder de radar is gebleven dat er vanaf 2024 9 miljoen euro extra in Justitie en Handhaving recurrent kan worden geïnvesteerd.

3.5.2. *Repliek op tussenkomst van Adeline Blancquaert*

Begrotingsartikel SL0-9SDEAJA-OW – JUSTITIEHUIZEN EN ELEKTRONISCH TOEZICHT KOSTEN wordt gebruikt voor de ontvangsten met betrekking tot de terugvordering van leefvergoedingen en voor de vergoeding van de schade aan enkelbanden. Minister Zuhair Demir stipt aan dat het bedrag van 387.000 euro op verschillende jaren slaat. Dat is al eerder bevestigd.

In verband met begrotingsartikel SL0-1SDE2JA-WT – JUSTITIEHUIZEN EN ELEKTRONISCH TOEZICHT KOSTEN worden de tolkkosten in het kader van inburgering gedragen door het budget van minister Bart Somers. Het betreft de tolkkosten voor de opvolging van justitiabelen die het Nederlands niet machtig zijn. Voor de veiligheid van de maatschappij is het cruciaal hieraan tolkkosten te besteden.

De minister wijst erop dat in de begroting 2024 de nodige middelen zijn voorzien om de rol van de Vlaamse Gemeenschap in de nieuwe gevangenissen en detentiehuizen waar te maken.

Het handhavingsplatform slurpt heel wat middelen op, erkent de minister, maar dat is ook logisch als men weet dat dit informaticaplatform alle bestaande informatie van de Vlaamse handhavingsdiensten moet verzamelen. Niemand heeft dit al voorgedaan, noch in België noch in het buitenland. Het platform bevat onder meer een sanctieregister en een handhavingsbibliotheek. De lokale besturen, politie en alle handhavingsdiensten moeten ook aansluiten bij het platform. Sommige daarvan hebben bovendien een lage digitaliseringsgraad. Conceptueel lijkt het op de federale Kruispuntbank. Het vergt tijd, moeite en middelen om dit te realiseren. Het feit dat deze investering in twijfel wordt getrokken door volksvertegenwoordiger Adeline Blancquaert is vreemd omdat die een wapen vormt in de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit, ook een belangrijk programmapunt van het Vlaams Belang. Deze investering is dus echt noodzakelijk.

3.5.3. *Repliek op tussenkomst van Maaïke De Vreese*

De crimscan zal over heel Vlaanderen worden uitgerold en daartoe is een overheidsopdracht in de markt geplaatst.

3.5.4. *Repliek op de tussenkomst van Ludwig Vandenhove*

Het onderzoeksrapport – waarin de drempels die langgestraften ervaren bij het vrij gaan en vrij zijn in kaart worden gebracht om zo de sleutels tot re-integratie en recidivebeperking wetenschappelijk te onderbouwen – wordt in januari 2024 verwacht.

Voor de eerste stappen voor de oprichting van een aparte behandelunit in de gevangenis voor zedendelinquenten (de zedenunit) en de invoering van een consulent zedenfeiten die de brug maakt in de behandeling binnen en buiten de muren verwijst de minister naar de bespreking van twee vragen om uitleg die dezelfde dag worden besproken (*Vragen om uitleg* VI.Parl., 2022-23, nr. 3439 en 3445).

De ketenaanpak en verdere uitrol werden opgenomen in het nieuwe decreet Jeugd-delinquentierecht. Het is de bedoeling de ketenaanpak uit te breiden over heel Vlaanderen. Op dit moment lopen er vijf projecten, waaronder KOMPAS+.

Het opstarten van een proefproject met tien lokale besturen waarin door een geografische en sectorale analyse potentieel malafide ondernemingen op basis van de Graydonscore in kaart worden gebracht, geeft de lokale overheden de mogelijkheid om hun controles gericht uit te voeren, maar levert hun ook informatie die zij bijvoorbeeld mee kunnen nemen bij de beoordeling van een vergunningsaanvraag.

De interventiedatabank is voortdurend in beweging en er worden constant nieuwe taken aan deze databank toegewezen. De databank wordt met professionals verder uitgebouwd en wel degelijk geconsulteerd.

III. Bespreking op 10 oktober 2023

1. Inleiding

Op 10 oktober 2023 besprak de commissie de volgende parlementaire documenten in aanwezigheid van Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management:

- het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23-A/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Digitalisering en Facilitair Management. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23-C/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Hogere Entiteiten. Begrotingsuitvoering 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23-D/1).

2. Toelichting door Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management

Men heeft de samenvatting van de verschillende beleids- en begrotingstoelichtingen bij de begrotingsuitvoering 2022 niet nodig om te weten dat het afgelopen jaar een bewogen jaar was. Een bewogen jaar waarin Vlaanderen boven op de uitdagingen van de vorige jaren, waaronder COVID-19, geconfronteerd werd met nieuwe crisissen en uitdagingen. Snel en gepast heeft de Vlaamse Regering hierop gereageerd zonder daarbij de focus op de toekomst te verliezen.

Een mooi voorbeeld hiervan vormt de verdere inkanteling van de kantoorgebouwen bij Het Facilitair Bedrijf en de uitrol van het nieuw kantoorconcept gebaseerd op meer hybride werkvormen. Een begrotingsuitvoering geeft niet alleen een blik op het verleden, maar illustreert ook de mooie projecten en investeringen die in de steigers staan.

Op enkele uitzonderingen na was 2022 het laatste jaar waarin de projecten van het relanceplan Vlaamse Veerkracht konden worden vastgelegd. Zoals bekend draagt dit plan bij aan het schok- en crisisbestendiger maken van Vlaanderen met aandacht voor de isolatie van gebouwen, groene mobiliteit, circulaire economie, investeringen in onderzoek en ontwikkeling enzovoort. Voor zijn bevoegdheden kan de minister-president onder meer verwijzen naar de digitalisering van de besluitvorming van de Vlaamse Regering, ook gekend als het Kaleidosplatform, en de investeringen in de Vlaamse kennisoverheid voor de versterking van de uitbouw van het statistisch datawarehouse.

Investeren in de toekomst wil ook zeggen op tijd de nodige voorbereidingen treffen. In 2022 werden daarom de eerste cruciale stappen richting het Europees voorzitterschap gezet. De minister-president heeft dit punt vanzelfsprekend vermeld in de Commissie Buitenlands Beleid, maar wil hier opnieuw wijzen op de kansen die het EU-voorzitterschap voor Vlaanderen biedt, zoals kansen om de internationale

reputatie van Vlaanderen te versterken en bijvoorbeeld te wijzen op de mogelijkheden van athumi, het Vlaams Datanutsbedrijf.

Op 4 oktober 2022 werd Flanders Technology & Innovation, een motor van duurzame welvaart, gelanceerd met concrete projecten op zes cruciale domeinen: data-technologie, gezondheid, energie, mobiliteit, entertainment en levenslang leren.

De minister-president zou trots kunnen verdergaan door alle verwezenlijkingen van het afgelopen jaar op te sommen, maar die vindt men in alle transparantie en detail terug in de verschillende BBT's.

3. Bespreking

3.1. Tussenkost van Philippe Muyters

Philippe Muyters zegt zeer tevreden zijn over de BBT's over de begrotingsuitvoering van de minister-president omdat ze heel veel informatie bevatten over de aanwending van de voorziene budgetten, maar ook over de realisatiegraad van de doelstellingen die werden vooropgezet. Het zijn voorbeelden van hoe BBT's over de beleids- en begrotingsuitvoering moeten zijn.

De spreker is ook blij dat de budgetten en de realisatie ervan zeer nauw op elkaar aansluiten.

3.2. Tussenkost van Björn Rzoska

Björn Rzoska zegt zich te kunnen aansluiten bij de analyse van Philippe Muyters.

IV. Bespreking op 7 november 2023

1. Inleiding

Op 27 oktober 2023 werden de verslagen van de verschillende bevoegde commissies aan de leden van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting en Justitie overgemaakt.

De bespreking vond plaats in aanwezigheid van minister Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed.

2. Akteneming van de krachtlijnen van de verslagen van de verschillende bevoegde commissies

De commissie neemt conform artikel 66, 2, van het Reglement van het Vlaams Parlement akte van de verslagen van de verschillende bevoegde commissies (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 23/2-A t.e.m. K).

Er worden geen tussenkomsten gehouden bij deze verslagen.

3. Voortzetting van de bespreking

Er worden geen nieuwe tussenkomsten geformuleerd.

4. Stemming

Er zijn geen amendementen ingediend op het ontwerp.

Het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2022 wordt ongewijzigd goedgekeurd met 6 stemmen bij 4 onthoudingen.

Steven VANDEPUT,
voorzitter

Philippe MUYTERS
Maaïke DE VREESE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ARIEC	Arrondissementeel Informatie- en Expertisecentrum
art.	artikel
BA	begrotingsaanpassing
BA light	begrotingsaanpassing light
BAM	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
BBT	beleids- en begrotingstoelichting
BCT	Begrotings- en Consolidatietool
BO	begrotingsopmaak
BVCO	Besluit Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
DAB	dienst met afzonderlijk beheer
DBRC	Dienst van de Bestuursrechtscolleges
DIOB	Directie Integriteitsbeoordeling voor Openbare Besturen
DNB	distributienetbeheerder
EIB	Europese Investeringsbank
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FJC	Family Justice Center
IF	Inspectie van Financiën
ISA	International Standards on Auditing of Internationale Controlestandaarden
ISE	inhoudelijk structurelement
IT	informatietechnologie
IVA	intern verzelfstandigd agentschap
KBBJ	Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie
KMSKA	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen
ko	kleuteronderwijs
Lantis	Leefbaar Antwerpen door Innovatie en Samenwerken
LRM	Limburgse Reconversiemaatschappij
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
OraFin	Oracle Financials
O&V	onderwijs & vorming
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
pps	publiek-private samenwerking
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
UGent	Universiteit Gent
VAC	Vlaams administratief centrum
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VCO	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VEKA	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLABEL	Vlaamse Belastingdienst
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)